

Volontiranje učenika osnovnoškolske dobi: kvalitativno istraživanje

---

Pejnović, Marta

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:508557>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-08**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education -
Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

MARTA PEJNOVIĆ

DIPLOMSKI RAD

VOLONTIRANJE UČENIKA
OSNOVNOŠKOLSKE DOBI: KVALITATIVNO
ISTRAŽIVANJE

Zagreb, rujan 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Zagreb)

PREDMET: PSIHOLOGIJA VOLONTIRANJA

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Marta Pejnović

**TEMA DIPLOMSKOG RADA: VOLONTIRANJE UČENIKA
OSNOVNOŠKOLSKE DOBI: KVALITATIVNO
ISTRAŽIVANJE**

MENTOR: prof. dr. sc. Majda Rijavec

SUMENTOR: dr. sc. Lana Jurčec

Zagreb, rujan 2018.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
SUMMARY	2
1. UVOD	3
1.1. Što je volontiranje.....	4
1.1.1. Definicije volontiranja.....	4
1.1.2. Oblici volontiranja.....	5
1.1.3. Područja volontiranja.....	5
1.1.4. Zakon o volonterstvu	6
1.1.5. Promocija volontiranja na međunarodnoj razini	7
1.2. Volontiranje u Republici Hrvatskoj.....	8
1.2.1. Broj volontera	8
1.2.2. Istraživački projekti vezani uz volontiranje	9
1.3. Motivi za volontiranje.....	11
1.4. Posljedice volontiranja.....	12
1.4.1. Dobrobit volontera.....	12
1.4.2. Razvoj vještina i stjecanje radnog iskustva	13
1.4.3. Osobni razvoj.....	14
1.4.4. Socijalni kapital	14
1.4.5. Socijalna osviještenost.....	15
1.5. Volontiranje djece i mladih.....	17
1.6. Neki primjeri volontiranja maloljetnika	21
2. ISTRAŽIVANJE VOLONTIRANJA UČENIKA OSNOVNOŠKOLSKE DOBI	29
2.1. Cilj istraživanja	29
2.2. Metoda	29
2.2.1. Sudionici	29

2.2.2. Postupak.....	30
2.2.3. Obrada podataka	30
3. REZULTATI I RASPRAVA.....	31
3.1. Zadovoljstvo volontiranjem.....	31
3.2. Rodne razlike u zadovoljstvu volontiranjem.....	31
3.3. Želja za ponovnim volontiranjem.....	32
3.4. Preporuka volontiranja drugima	33
3.5. Posljedice volontiranja.....	34
3.6. Analiza odgovora na otvoreno pitanje: „Što ti se najviše svidjelo na volontiranju?“	38
3.7. Analiza rezultata sa fokus grupe.....	40
• Suradnja s Caritasom	40
• Načini i oblici provođenja volonterskih aktivnosti i njihova promocija	41
• Mogućnosti i volontiranje učenika izvan odgojno-obrazovne ustanove	43
• Motivi vezani uz volontiranje	47
• Iskustva i pozitivne posljedice s volontiranja.....	49
• Problemi prilikom organizacije volonterskih aktivnosti... 53	
• Prihvatanje volontiranja od društva i obitelji	54
• Ideje i razmišljanja o boljoj zajednici	55
3.8. Mišljenje koordinatorica volontiranja o volontiranju učenika osnovne škole.....	57
4. ZAKLJUČAK	66
LITERATURA.....	67
PRILOZI.....	70
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA.....	76

SAŽETAK

U ovom diplomskom radu nastojala se obuhvatiti tema volontiranja učenika osnovnoškolske dobi. Teorijski dio rada posvećen je općenito samom pojmu volontiranja, volontiranju koje se provodi u Republici Hrvatskoj, motivima vezanim uz volontiranje, posljedicama volontiranja, volontiranjem djece i mladih te nekim primjerima volontiranja maloljetnika u Sjedinjenim Američkim Državama i Republici Hrvatskoj. U istraživačkom dijelu rada prikazat će se rezultati istraživanja koje je provedeno na uzorku od 60 učenika osnovnoškolske dobi (13 dječaka i 47 djevojčica). Glavni cilj istraživanja bio je utvrditi kako učenici doživljavaju iskustvo volontiranja te na temelju opisa tog iskustva odrediti smjernice za buduća istraživanja tog fenomena kao i njegovu praktičnu primjenu. Rezultati istraživanja pokazuju kako volontersko iskustvo ostavlja vrlo pozitivan dojam na osobe koje u njemu sudjeluju. Učenici, podjednako dječaci i djevojčice, zadovoljni su volontiranjem te su izrazili veliku želju za daljnjim volontiranjem. Spremni su preporučiti volontiranje drugima. Od pozitivnih posljedica volontiranja, najviše se ističe porast osjećaja zadovoljstva, koji se javlja nakon što učenici nekome pomognu. Primijetilo se, kako je najviše ciljeva u odgoju i obrazovanju učenika postignuto iskustvom u kojem su učenici doživjeli određene psiho-emocionalne trenutke, tako što su povezali teoriju s praksom, razumijevajući, ujedno, suodnose koji se odvijaju u njihovom društvu, okolini i zajednici. Vlastitim doprinosom, provodeći brojne volonterske akcije i aktivnosti, učenici mogu unaprijediti društvo te podignuti važnost moralnih vrijednosti.

Ključne riječi: volontiranje, učenici osnovnoškolske dobi, motivi, posljedice volontiranja, volontersko iskustvo

SUMMARY

The aim of this graduate thesis was to cover the topic of volunteering of elementary school students. The theoretical part of the thesis is generally devoted to the very concept of volunteering, volunteering carried out in the Republic of Croatia, motives connected to volunteering, the consequences of volunteering, volunteering of children and young people, and some examples of volunteering of minors in the United States of America and the Republic of Croatia. In the research part of the thesis, the results of the research will be presented on the sample of 60 elementary school students (13 boys and 47 girls). The main aim of the research was to determine how students understand the experience of volunteering and to outline the guidelines for the future research of this phenomenon, as well, as its practical use, based on the description of this experience. Research results show that volunteering experience leaves a very positive impression on the people involved. Pupils, equally boys and girls, are happy with volunteering and expressed a great desire for further volunteering. They are willing to recommend volunteering to others. Of the positive consequences of volunteering, the greatest emphasis is on the increase in the sense of satisfaction that occurs in the students after helping somebody. It was noticed, that the most goals in the education of the students were achieved by the experience in which the students experienced certain psycho-emotional moments by linking the theory to practice, understanding, at the same time, the relationships that take place in their society, the environment and the community. Through their own contribution, carrying out numerous volunteer actions and activities, students can improve society and raise the importance of moral values.

Key words: volunteering, elementary school students, motives, the consequences of volunteering, volunteering experience

1. UVOD

„Možeš izgubiti pojam o vremenu kada si u stanju zanesenosti jer ono što radiš postalo ti je najzanimljivija stvar na svijetu“, riječima autorice Perry (2000, str. 11), najbolje se opisuje mišljenje mnogih, koji su se barem jednom u životu posvetili volontiranju. Oni mogu posvjedočiti tom stanju zanesenosti i opisati osjećaje koji su ih obuzeli tijekom provođenja raznih volonterskih aktivnosti.

Pomagati društvu i činiti nešto dobro za društvo i zajednicu u kojoj se živi dovodi do stanja potpune usredotočenosti na posao koji se obavlja i želje da se on obavlja što duže. Najbolja motivacija dolazi kada se radi ono što proizlazi iz dubinske želje, a ne zato što će se iz tog rada izroditi neka nagrada ili zarada. Jedna istraživačica proučavala je nekoliko skupina tinejdžera u njihovim poznim tinejdžerskim godinama te je primijetila da su tinejdžeri koji su se bavili nekim volonterskim radom sretniji od onih koji nikad nisu volontirali (Perry, 2000). Sreća dolazi, češće, onima koji su predani nečemu što se ne tiče njih osobno, već potrebe drugih stavljaju ispred svojih. Time oni gledaju na svoju ulogu u životu s dubljim značenjem, što ih ujedno dovodi i do samoostvarenja kojem svako ljudsko biće teži. Ljudi koji već duže vrijeme volontiraju, ali i oni koji se po prvi put susreću s volonterskim radom, najčešće, nastavljaju s tim poslom, zbog osjećaja samoispunjenja koji se stvori u njima prilikom obavljanja tih volonterskih aktivnosti. Rijetki otkrivaju ovu posebnost koju u sebi krije volontiranje i velik značaj koji volonterski rad ostavlja u njihovim životima.

Autorica knjige *Catch the Spirit*, Susan K. Perry, spominje i poseban osjećaj za druge, koji se razvija kod djece, koja su volontirala. Ta djeca bolje uočavaju potrebe drugih te bolje doživljavaju njihove osjećaje, a mogu se povezati i s njihovim emocionalnim stanjem. Time oni razvijaju i produbljuju svoju emocionalnu inteligenciju, a da i sami toga nisu svjesni. Mayer i Salovey (1997) (kao što su citirali Takšić i sur., 2006, 731-732) pod emocionalnu inteligenciju uključuju: „*sposobnosti brzoga zapažanja, procjene i izražavanja emocija; sposobnost uviđanja i generiranja osjećaja koji olakšavaju mišljenje; sposobnosti razumijevanja emocija i znanje o emocijama; i sposobnost reguliranja emocija u svrhu promocije emocionalnog i intelektualnog razvoja*“. Poticanjem volonterskih aktivnosti, nastoje se stvoriti

pozitivni i vodeći uzori, koji će poticati mlađe naraštaje da razmišljaju o načinima kojima mogu upotrijebiti sav svoj potencijal, tako da svoje ideale stave u praksu i doprinesu ovom svijetu (Perry, 2000). Volontiranje je pravi način da djeca postanu produktivni i aktivni članovi zajednice (Ellis i sur., 2003).

1.1. Što je volontiranje

1.1.1. Definicije volontiranja

Postoji nekoliko definicija kojima se nastoji pojasniti pojam volontiranja, pa je tako prema Susan J. Ellis i sur. (2003, str. 4) volontiranje: *„najčešće korišteni pojam za dobrovoljno pružanje vremena i talenata nečemu za što se ne potražuje novčana naknada. Bez obzira na to kako se osoba priključila volontiranju, iz perspektive agencije ili individue kojoj je pomoć pružena, ta osoba je volonter iz razloga što ne prima plaću.“* Tanja Tešija u knjižici *Volonterski savjeti* (2015) definira volontiranje kao dobrovoljnu aktivnost u kojoj se ulaže vrijeme, trud, znanje i vještine, a da pritom volonter ne dobiva materijalnu naknadu. Slična definicija o volonterstvu izvodi se i iz *Zakona o volonterstvu* (NN 58/07 (NN 22/13)), koju je prihvatila Republika Hrvatska, a glasi ovako: *„Volontiranjem se, u smislu ovoga Zakona, smatra dobrovoljno ulaganje osobnoga vremena, truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili za opću dobrobit, a obavljaju ih osobe na način predviđen ovim Zakonom, bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.“*

Volonterski rad je neplaćeni rad koji ljudi rade dobrovoljno, određujući sami kojim će se oblikom volonterstva baviti, koliko često i koliko dugo (Ivelja i sur., 2004). On je uvelike koristan i samome volonteru, a ne samo primatelju usluge, odnosno pomoći. *„Volonterski rad se ne plaća, ne zato što ne vrijedi, nego zato što je neprocjenjiv“* (Tešija, 2015, 40). Osobe koje volontiraju stječu i međusobno razmjenjuju različita iskustva i znanja te se povezuju s drugima, u različitim vrstama djelovanja. To im proširuje vidike u dubljem razumijevanju prosocijalnog ponašanja. Osim što pridonose dobrobiti drugih, volonteri učvršćuju i vlastito samopoštovanje te

unose radost i smisao u vlastiti život (Tešija, 2015). Motivi za uključivanje u volonterske aktivnosti mogu biti različiti, a neki od njih su: altruizam, humanost, jačanje samopouzdanja, korisno utrošeno vrijeme, zabava, stjecanje novih poznanstava, vještina i znanja te razvijanje kreativnosti i tolerancije. Dok je stvaranje pozitivnih individualnih osjećaja jedan od najčešćih razloga iz kojeg se netko odluči volontirati (Leburić i sur., 2008).

1.1.2. Oblici volontiranja

Ovisno o trajanju, volontiranje može biti kratkoročno u trajanju od dva tjedna ili dva mjeseca, ponekad i samo za vrijeme trajanja nekog događaja, a postoje i dugoročna volontiranja koja traju po nekoliko mjeseci ili godina tako da volonteri volontiraju na mjesečnoj ili tjednoj bazi unutar neke organizacije ili institucije. Prema vrsti organizacije, volontiranje može biti formalno i neformalno. Volontiranje organizirano unutar nekog civilnog društva ili neke organizacije, koje ima predodređene sve glavne sastavnice (cilj, strukturu, trajanje, vrstu aktivnosti), nazivamo formalnim volontiranjem, dok neformalno volontiranje uključuje svaku dobrovoljnu pomoć drugoj osobi (povremeno ili spontano) izvan okvira neke organizacije ili dobrovoljnog društva (Begović, 2006). Prema sporazumu koji je uspostavljen na razini zemalja članica Europske unije volontiranje se može sagledati na različitim razinama. Jedna je individualna ili osobna razina koja uključuje poboljšanje životne kvalitete te širenje mogućnosti (poslovnih) za volontere. Na drugoj razini, organizacijsko/uslužnoj, usluge su dostupnije i kvalitetnije s volonterskim aktivnostima, dok na trećoj, društvenoj razini, volonterstvo predstavlja ogroman kapital za cjelokupno društvo, zajednicu i državu u kojoj se volontiranje odvija (Hal i sur., 2004; prema Forčić, 2007).

1.1.3. Područja volontiranja

Najčešće volonterske aktivnosti uključuju područja brige za druge ljude (starije, nemoćne, djecu, osobe s posebnim potrebama, invalide, siromašne) i za napuštene ili ozlijeđene životinje (skloništa, udruge za zaštitu životinja), zatim brojna područja humanitarnog rada (pomoć područjima pogođenima nekom prirodnom ili ratnom katastrofom te uređenje javnih prostora), socijalnog rada (pomoć

zdravstvenim ustanovama, borba za ljudska prava), ekološki osviještenog rada (akcije čišćenja ili uređenje okoliša, podizanje ekološke svijesti) i kulturnog rada (kulturne manifestacije, umjetnički dobrovoljni rad). Volonteri mogu obavljati različite vrste poslova od administrativnih, organizacijskih, preko rada na terenu, direktnog rada s potrebitima, do provođenja samostalnih projekata ili planova. Volonterima prije početka rada ili za vrijeme rada mora biti pružena potrebna edukacija, a korisno je i da tijekom rada imaju uz sebe nekog supervizora koji nadgleda njihov rad, usmjerava ih, pomaže ukoliko je potrebno, ohrabruje ih i pruža veliku podršku. Neovisno o dobi, svatko može volontirati, uključujući i djecu, mlade, odrasle osobe te umirovljenike. Volonterski programi prilagođavaju se dobi te se aktivnosti vrlo često razlikuju. Postoje i obiteljski volonterski kampovi, gdje je cijela obitelj uključena u volontiranje (Begović, 2006).

1.1.4. Zakon o volonterstvu

Postoje neke zakonske osnove koje zaštićuju prava maloljetnih volontera, ali im i omogućuju da pristupe određenim volonterskim aktivnostima koje su prikladne njihovom stupnju razvoja i dobi. Tako, sklopiti ugovor o volontiranju, može maloljetna osoba s navršениh 15 godina te starija maloljetna osoba, ali samo uz pisanu suglasnost zakonske zastupnice ili zastupnika. Maloljetni volonteri, odnosno osobe mlađe od 18 godina, smiju volontirati isključivo na aktivnostima koje ne predstavljaju rizik za njihovo zdravlje, razvoj i uspjeh u izvršavanju školskih obveza, a primjerene su njihovoj dobi, tjelesnom, psihičkom i moralnom stupnju razvoja te razvoju vještina. Mogu volontirati samo uz obavezan nadzor i podršku organizatora, korisnika volontiranja te zakonskih obveznika ili drugih odraslih osoba. Maloljetnim volonterima mora biti posvećena puna pozornost, uz nadzor i podršku stručne osobe, kako bi se zaštitilo njihovo zdravlje, dobrobit i čudoređe, osiguravajući tako odgovarajuće uvjete za volontiranje, prikladne njihovoj dobi (Zakon o volonterstvu, NN 22/13).

Volontiranje maloljetnih osoba mlađih od 15. godina određeno je u 13. članku, koji je naslovljen *Odgoj za volontiranje* (Zakon o volonterstvu, NN 22/13). Maloljetnici mlađi od 15. godina mogu biti uključeni u volonterske aktivnosti usmjerene zajedničkom dobru, samo ukoliko su organizirane u sklopu odgoja i

obrazovanja, i ukoliko njihova svrha pridonosi razvoju i socijalizaciji mlade osobe. Postavljen je i uvjet, da organizator volontiranja mora biti odgojno obrazovna ustanova, ustanova socijalne skrbi ili druga pravna osoba, koja organizira volontiranje u odgojno obrazovne svrhe uz suglasnost nadležnih tijela državnih uprava ili uprava odgojno obrazovnih ustanova. Organizator volontiranja obavezno pribavlja pisanu suglasnost zakonskog zastupnika ili zastupnice maloljetnog volontera ili volonterke. Maloljetnim volonterima mlađim od 15 godina nije dopušteno obavljati volonterske usluge ili aktivnosti u razdoblju između 23 sata i 6 sati (Zakon o volonterstvu, NN 22/13).

1.1.5. Promocija volontiranja na međunarodnoj razini

2000. godine Vijeće Europe donosi Europsku konvenciju o promociji međunarodnog dugoročnog volonterskog rada mladih, dok godinu dana kasnije donosi *Preporuku 1496*, kojom se unaprjeđuje status i uloga volontera u društvu, promiču se volonterske aktivnosti te budi svijest o njihovoj koristi za društvo i zajednicu, a uvelike se ulaže i trud oko uklanjanja pravnih i praktičnih prepreka koje otežavaju volontiranje (Forčić, 2007). Međunarodni korporativni projekt CIVICUS proveo je 2004. godine u Hrvatskoj istraživanje, kojim je utvrđeno da postoji velik interes kod građana koji bi se htjeli aktivirati i surađivati s dobrovoljnim organizacijama, ukoliko bi im bila omogućena kvalitetna organizacija uz vjerodostojnost organizatora volonterskih akcija, te povjerenje u organizacije koje provode te aktivnosti. U mnogim se državama volonterstvo nastoji potaknuti tako što se pruža potrebna financijska potpora te se podržava svaki napredak volonterskih organizacija. U priručniku od UISP-a (2003), napravljenom za volontere koji su uključeni u volonterski program *Velika sestra – veliki brat*, naznačeno je nekoliko razloga zbog kojih su volonteri korisni te uvelike doprinose okolini i društvu. Većina volontera, vrlo je uspješna u svom poslu te ga obavlja s većim entuzijazmom i punom posvećenošću, zato što cijeni taj rad i želi ga što bolje odraditi. Njihov polazni motiv je entuzijazam za posao, a ne materijalna zarada. Oni sa sobom donose nov pogled na rad koji treba izvršiti. Jedan drugačiji individualan pogled, koji se razlikuje od krutog, profesionalnog pogleda. Iz tog razloga, oni su i vrlo slobodniji u izražavanju i dijeljenju vlastitog mišljenja. Zbog otvorenih nazora proširuju svoj

vidik i na ostala područja, izvan organizacije u kojoj volontiraju, te pokušavaju uspostaviti suradnju s ostalim društvima ili sudjelovati u drugim djelatnostima. Njihova polazna motivacija jest veliki altruizam, stoga su svojem radu spremni posvetiti onoliko vremena koliko je potrebno da ga što kvalitetnije odrade. Nemaju točno određeno radno vrijeme, osim ukoliko ga prethodno nisu dogovorili s organizacijom u kojoj volontiraju pa su dostupni u bilo koje doba dana. Ponekad su u prednosti od plaćenih radnika, jer su posvećeni samo jednoj stvari, a slobodniji su i u pristupu novim idejama i programima (Žižak, 2003; prema Leburčić i sur., 2008).

Društvo ima velik utjecaj na razvitak i provođenje što većeg broja volonterskih aktivnosti. Volonter koji nailazi na potporu u društvu imat će bolji i otvoreniji pristup dobrovoljnom radu, lakše će se s njim upoznati i prepoznat će važnost takvog rada za cjelokupno društvo. Ujedinjeni narodi su 2001. godinu proglasili *Međunarodnom godinom volontera*, što je u Hrvatskoj označilo veliku prekretnicu u razvoju volonterstva. Tako je osnovan Nacionalni odbor za razvoj volonterstva, koji je izradio i brojne zakonske okvire pružajući čvrstu podlogu provođenju volonterskih aktivnosti. Uključene su brojne medijske kompanije, osnovani brojni nacionalni volonterski centri te se počelo razmišljati o uvođenju nacionalnih internetskih stranica i baze podataka kojima bi se potaknulo volonterstvo kod građana. U četiri grada (Zagreb, Osijek, Rijeka i Split), danas djeluju Volonterski centri koji promiču volonterski rad, educiraju volontere i članove udruga te senzibiliziraju javnost nastojeći potaknuti kod građana osjetljivost za volonterske aktivnosti (Forčić, 2007).

1.2. Volontiranje u Republici Hrvatskoj

1.2.1. Broj volontera

Prema rezultatima istraživanja Udruge za razvoj civilnog društva SMART, provedenih tijekom 2001. i 2006. godine, volonterstvo u Hrvatskoj je primarno u interesnoj sferi organizacija civilnog društva (45.4% u 2006. i 43% u 2001.). Ispitanici su uglavnom sudjelovali (od 32.3% - 17%) u pripremi događanja te volontiranju u lokalnoj zajednici, školi/vrtiću i crkvi. Prema istraživanju, od strane

Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva 2005. godine, u Hrvatskoj volontira samo 5% stanovništva, a više od polovice uopće ne razmišlja o volontiranju. Republika Hrvatska nema službenih, sustavno prikupljenih, empirijskih podataka o razvoju volonterstva, ali zato internetske stranice, odnosno portali o volonterstvu, objavljuju godišnje izvještaje o manifestaciji *Hrvatska volontira*, koju od 2011. godine organizira Hrvatska mreža volonterskih centara. Manifestacija se održava na nacionalnoj razini svake godine krajem svibnja i traje oko 6 dana. U nju se uključuje velik broj pojedinaca, organizacija civilnog društva, institucija i tvrtki koje nastoje doprinijeti značaju volontiranja, čime se razvija i suvremeno demokratsko društvo. Svaki građanin može doprinijeti svojoj zajednici bilo svojim dobrovoljnim radom, znanjem ili vještinama, koji će biti prepoznati i cijenjeni u takvom društvu. Od volonterskih aktivnosti najčešće su se organizirale one koje su uključivale uređenje školskog prostora namijenjenog djeci i mladima, brojni sajmovi na kojima su se prikupljale donacije za potrebite, pomaganje u pučkim kuhinjama ili druženje sa nezbrinutom djecom koja su smještena u domove, kao i održavanje informatičkih radionica za starije osobe ili besplatnih tečajeva stranih jezika.

Prema izvještaju Hrvatske mreže volonterskih centara (2015) u manifestaciji *Hrvatska volontira* je sudjelovalo 3196 volontera u 237 volonterskih aktivnosti, dok je prema izvještaju godine 2016. sudjelovalo 3699 volontera u 275 volonterskih aktivnosti. Taj podatak ukazuje, da se iz godine u godinu povećava broj zainteresiranih osoba koje se žele priključiti volonterskim aktivnostima, odnosno koje žele svojim aktivizmom pridonijeti dobrobiti cjelokupnog društva. S povećanjem broja volontera povećava se i broj udruga koje sudjeluju u ovoj manifestaciji i pružaju potencijalnim volonterima sudjelovanje u aktivnostima iz različitih područja, koje volonteri odabiru prema svojem interesu.

1.2.2. Istraživački projekti vezani uz volontiranje

Od važnijih istraživačkih projekata provedenih u Republici Hrvatskoj, a koji su bili vezani uz volonterski rad te iskustva volontera bili su: *Istraživanje uključenosti građana u civilne inicijative u zajednici kroz volonterski rad* (koji je provela Udruga za razvoj civilnog društva SMART, 2001. godine), *Volonterizam i javne institucije* (projekt koji je provodio *South East European Youth Network*, a

Hrvatsku je predstavljao Volonterski centar Zagreb) i istraživanje Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva (povodom Međunarodnog dana volontera 2005. godine). Iz navedenih istraživanja uočen je pomak u zanimanju za problematiku volonterstva o kojoj se sve više raspravlja u različitim društvenim istraživanjima na području Republike Hrvatske, a time se postavljaju i kvalitetni preduvjeti za unapređenje i razvoj volonterstva (Forčić, 2007). Prema rezultatima istraživanja iz 2006. godine može se izvući isti zaključak kao i iz istraživanja provedenog 2001. godine, koji govori kako su se u Hrvatskoj razvili pozitivni stavovi vezani uz volontiranje, a oni ulijevaju volonterima optimizam te ukazuju na potencijalni razvoj sustavne brige za druge (Ledić, 2001; prema Forčić, 2007). Iz istraživanja provedenog 2006. godine, uočene su statistički značajne razlike u slaganju ispitanika s tvrdnjom koja naznačuje kako su volonteri zadovoljniji sobom, za razliku od onih koji ne volontiraju. Prema rezultatima s tom tvrdnjom se više slažu ispitanici stariji od 61 godine nego ispitanici do 30 godina starosti. Usporedbom rezultata utvrđeno je i da se ispitanici stariji od 61 godine više slažu s tvrdnjama, koje naglašavaju kako se veća pozornost treba posvetiti volontiranju, i da volonterski posao obuhvaća i područja ozbiljnih poslova. S druge strane, ispitanici do 30 godina starosti, u manjem postotku podržavaju te tvrdnje (Forčić, 2007).

Prema provedenom istraživanju (2006. godine) uočeno je kako su građani spremni ući u volonterske aktivnosti ukoliko imaju mogućnost pravovremenog informiranja o predstojećim aktivnostima te ukoliko postoji vjerodostojna organizacija posla i ravnopravna raspodjela poslova. Dobiveni rezultati istraživanja, pokazali su i da je u Hrvatskoj postavljen povoljan teren za razvoj volonterskih aktivnosti u okviru obrazovnih institucija, osobito onih u kojima bi sudjelovali mladi. Ipak, oni još uvijek nisu dovoljno zastupljeni, niti razvijeni u Hrvatskoj (samo mali broj škola ima osnovane volonterske klubove ili uključuje mlade u neke izvannastavne volonterske aktivnosti).

1.3. Motivi za volontiranje

Razlozi i motivi koji potiču ljude na volontiranje najbolje su istraženi i opisani u području funkcionalnog pristupa u psihologiji, prema kojem E. Gil Clary i Mark Snyder (1996) proučavaju psihološke i društvene potrebe, ciljeve i planove te interese koje ljudi nastoje ostvariti svojim uvjerenjima i formama ponašanja. Tim pristupom istraženi su i procesi koji iniciraju, usmjeravaju i podupiru neku ljudsku akciju. Da bi zadovoljili svoje psihološke funkcije, ljudi obavljaju različite volonterske aktivnosti, potaknuti različitim motivima.

Clary i Snyder (1999) mjere šest motiva za volontiranje, stupanj zadovoljenja tih motiva i zadovoljstvo volonterskim radom. Motivi za volontiranje definirani su kako slijedi:

- Vrijednosti - osoba volontira da bi pokazala svoje vrijednosti, humanitarstvo ili pomoć drugima (brine zbog onih koji su manje sretni nego ta osoba)
- Učenje – volonter želi više naučiti i/ili steći nove vještine (tako može više naučiti o problemima ljudi i situaciji zbog koje volontira)
- Karijera – steći iskustva koja će joj pomoći u zapošljavanju i razvoju karijere (volontiranjem osoba može uspjeti u odabranoj profesiji)
- Društvo – osoba volontiranjem može ojačati postojeće, ali i razviti nove socijalne odnose (ukoliko prijatelji te osobe volontiraju)
- Samozaštita – umanjiti negativne osjećaje (krivnju) ili riješiti osobne probleme (volontiranje je toj osobi dobar bijeg od vlastitih problema)
- Samorazvoj – kroz volonterski rad osoba doživljava psihološki rast i razvoj (volontiranje joj omogućuje da stvari stavi u drugu perspektivu)

Iz bilo kojih motiva proizlazi volontiranje, ono uvijek dovodi do zajedničkog altruističnog cilja. Stoga je rezultat uvijek mnogo važniji od početnog motiva (Dunlop, 2004; prema Begović, 2006).

1.4. Posljedice volontiranja

1.4.1. Dobrobit volontera

Većina volontera se odlučuje posvetiti volontiranju jer uživa u provođenju tih aktivnosti, a smatraju i da volontiranje u sebi posjeduje uzajaman doprinos, koliko za osobu koja prima pomoć, toliko i za onu koja tu pomoć pruža. Taj doprinos od volontiranja, koji volonter prima, može proizaći iz različitih izvora, a jedan od njih je društvena interakcija. Ona podrazumijeva da se volonter nalazi u ugodnom okruženju i druži s osobama sličnih nazora kao što su i njegova. Volontirajući osoba se osjeća ispunjeno, ne razmišlja o vlastitim problemima ili ih volontirajući, djelomično, zaboravlja (pogotovo radi li se o nekim psihičkim emocionalnim problemima). S druge strane, samim volontiranjem, osoba izgrađuje svoje samopoštovanje (osjeća se vrijednim življenja). Dobrovoljno pomažući nekome, osoba prolazi kroz proces samorazvoja, odnosno povećava vlastito samopoštovanje i samopouzdanje. Volonter time postaje otporniji na stresne situacije, boljeg je fizičkog i psihičkog zdravlja, zadovoljniji životom, samouvjereniji, suradnički raspoložen, kompetentan u različitim socijalnim situacijama, manje depresivan, nesklon konformizmu, spreman zauzeti stav i podnijeti kritiku (Miljković i Rijavec, 2001). Rezultati istraživanja pokazuju da je moguće da volontiranje zbog intrinzičnih motiva dovodi do povećanog osjećaja sreće, ali isto je tako moguće da su sretniji ljudi, skloniji volontirati zbog intrinzičnih motiva, za razliku od onih koji su manje sretni (Miljković i Jurčec, 2015). Osobe koje se najduže bave volontiranjem, najčešće, su one kojima okolina pruža podršku, čiji su volonterski zadaci podređeni njihovim mogućnostima i afinitetima, imaju jasno predočenu ulogu i postavljene ciljeve, okruženi su dobrom radnom atmosferom, pružena im je mogućnost osobnog razvoja, prilika za edukaciju i stručno usavršavanje te su im uspješno riješeni svi nespornosti, uz pomoć postignute komunikacije te kvalitetne razmjene informacija. Iskazana zahvalnost je najčešće velik i vrlo važan segment koji potiče volontere da nastave sa svojim volonterskim radom (Begović, 2006). Istraživanjem volontiranja mladih velika se pažnja usmjerava na to kakve posljedice ima volontiranje na izgradnju mladog volontera. Iako volontiranje ostavlja razne pozitivne posljedice na mlade volontere, ipak ih se može kategorizirati u četiri osnovne, često međusobno

povezane skupine, što uključuje: razvoj vještina i stjecanja radnog iskustva, osobni razvoj, socijalni kapital te socijalno-osvijestena građanin/ka (Coker, 2011).

1.4.2. Razvoj vještina i stjecanje radnog iskustva

Može se reći da većina mladih volontera profitira i iznimno cijeni mogućnost, koju im volontiranje pruža, da se upoznaju s novim vještinama i da razviju postojeće te da steknu potrebne kvalifikacije, odnosno radno iskustvo koje im kasnije može doprinijeti u njihovom obrazovanju, ali i odabiru te razvoju karijere (Davis Smith, 1998; prema Gaskin, 2004a). Mladi se volonteri po prvi put upoznaju s time kako je organizirana te kako izgleda radna okolina. Preuzimaju ulogu odgovornosti za svoja djela, sudjelujući u donošenju i provođenju odluka radne okoline, a ujedno im se pruža i mogućnost stjecanja nauke iz određenog područja. To će im kasnije biti od velike koristi na tržištu rada (Thomas i sur., 1999; prema Gaskin, 2004a). Velika većina tih usvojenih vještina varira, od volontera do volontera, ovisno o mogućnostima koje mu je pružila okolina. Učenici uče i kako se prilagođavati radnoj okolini odnosno kako prilagoditi naučene vještine njezinim potrebama (Hall, 2011). U vezi s time učenici stječu različite sposobnosti i kvalifikacije proizašle iz poslova koje su obavljali tijekom svog volonterskog iskustva. Ovisno o težini i zahtjevnosti određenog posla neki su učenici stekli više radnog iskustva. Bolje su usavršili radne vještine poput uspješnog uspostavljanja komunikacijskih odnosa i timskog rada, boljih interpersonalnih vještina te vještina vezanih uz rješavanje problemskih zadataka, planiranje, organizaciju i prezentaciju vlastitih ideja i zamisli (Gaskin, 2004a). Uz kritičko promišljanje i zaključivanje učenici djelomično preuzimaju odgovornost za svoje postupke i učinjena djela te doprinose ostvarenju sveukupnog volonterskog cilja. Iz razgovora s učenicima tijekom provođenja evaluacije volontiranja, NatCen i suradnici (2011) su primijetili da su se kod učenika razvile i prezentacijske vještine, vještine javnog govora, rješavanja problema i nedoumica, kreativnost, timski rad, vodstvo, ali i menadžerske sposobnosti, poput voditelja raznih volonterskih projekata koji provode zamišljene ideje u djelo.

Volontersko iskustvo može pružiti nekim volonterima priliku da se više usmjere na ono područje koje će predstavljati njihovu buduću karijeru ili će djelomično utjecati na odabir njihovog budućeg zanimanja. Dok, poneke volonterske

aktivnosti bude u učenicima težnju i bolje ih informiraju o mogućnostima koje su im dostupne i kojima su skloniji, odnosno učenici postaju bolje osviješteni djelatnostima i vještinama koje im idu dobro i kojima su vrsni (NatCen i sur., 2011). Kroz volontiranje učenici postaju bolje osviješteni o mogućnostima koje su im dostupne i koje im njihova zajednica može pružiti pa tako nastoje usavršiti one vještine koje će im to omogućiti.

1.4.3. Osobni razvoj

Primijećeno je da se uz pomoć raznih pohvala i priznanja, koja učenici prime tokom svog volonterskog rada, može utjecati na izgradnju njihovog samopouzdanja i sigurnosti u vlastite sposobnosti (Gaskin, 2004a; prema Hall, 2011). Time se može reći da volontiranje ima poseban doprinos u unutarnjoj izgradnji mladog volontera. Kada su učenici svjesni, da su nešto postigli i učinili dobro djelo te time nešto promijenili, u njima se počinje javljati osjećaj zadovoljstva vlastitim bivstvom. Taj osjećaj poistovjećuju sa svrhom i vrijednošću vlastitog postojanja, uviđaju vlastite kvalitete te otkrivaju sposobnosti i osobine koje posjeduju. Kada shvate da su bili dio nečega što je značajno za njihovu zajednicu i njih same, da su doprinijeli nekome svojom pomoći, a mogu vidjeti i pozitivne rezultate vlastitog rada, učenici stječu osjećaj samoispunjenja. On će im pomoći u izgradnji vlastite osobnosti, karaktera te psihičke stabilnosti, odnosno pozitivnog mišljenja o samome sebi (Coker, 2011; prema Hall, 2011). U vezi s time može se reći da volontiranje omogućuje učeniku da pronade neko svoje mjesto u društvu, kojem će pripadati, gdje će se osjećati sigurno i prihvaćeno, a to će mu omogućiti izgradnju njegovog ontološkog kapitala. Kao što je već prije spomenuto, volontiranje pripomaže pojedincu kod razvoja ontološke sigurnosti, odnosno osim što je pojedinac svjestan značaja svojeg bivstva, on razvija više samopouzdanja i sigurnost u vlastite mogućnosti i sposobnosti. Ta ontološka sigurnost stvara u životu pojedinca pozitivne životne smjernice (McNaughton, 2008; prema NatCen i sur., 2011).

1.4.4. Socijalni kapital

Kod mladih volontera, volontiranje može biti i prilika za upoznavanje i stjecanje novih prijatelja. Nekim volonterima, to može biti i jedan od glavnih

doprinosa što su sudjelovali na volonterskim aktivnostima. Proučavajući socijalni kapital, koji učenici dobivaju volontirajući, može se primijetiti da najveći značaj imaju prijateljski odnosi. Oni se razvijaju između učenika istih ili različitih godišta, koji se međusobno mogu pronaći u istim situacijama, dijele sličnu pozadinu, odnosno slično mišljenje i isti cilj pri rješavanju problema, kojemu pristupaju na sličan način. To se može povezati sa zbližavanjem učenikovih socijalnih kapitala. Pri drugom obliku, gdje dolazi do spajanja različitih učenikovih socijalnih kapitala, učenici zapravo nadograđuju svoje znanje te šire svoje mišljenje i mogućnosti u rješavanju određenog problema, surađujući s učenicima koji dolaze iz različitih pozadina (NatCen i sur., 2011). Volontiranjem, učenici mogu proširiti svoje međusobne mreže poznanstava, jer upoznajući nove ljude na volontiranju i stvarajući nova prijateljstva ulaze u nova društva. Poseban doprinos, u razvoju socijalnog kapitala, volontiranje je imalo na mlade koji su većinu svog vremena proveli u socijalnoj izolaciji te na učenike s teškoćama u razvoju ili s nekim oblikom invaliditeta. Kako su oni, nažalost, većinu svog vremena osuđeni provesti s roditeljima i rehabilitatorima, kao korisnici volontiranja, imali su priliku da upoznaju nove ljude te razviju brojna nova prijateljstva s volonterima, koji im pomažu i djelomično unose pozitivne promjene u njihov život. Neka istraživanja su pokazala kako spajanje različitih socijalnih kapitala u volontiranju može biti i prilika da se sprijatelje osobe koje dolaze iz različitih područja i kultura. To izgrađuje volontere, jer im pomaže u lakšem razumijevanju te izgradnji društvene kohezije (Evans i sur., 2002; prema Gaskin, 2004a). Jedna od velikih prilika koje mladi mogu usvojiti na volontiranju, jest i razvijanje prijateljskog odnosa sa starijim suradnicima, u koje imaju povjerenje. Izgrađujući taj socijalni kapital, mladima se otvara prilika da postanu svjesni koje su im sve mogućnosti otvorene, pogotovo u poveznici s njihovim obrazovanjem ili poslovnim mogućnostima (NatCen i sur., 2011). Tim kapitalom izgrađuju svoje ponašanje, učvršćuju društvenu povezanost te psihičko i mentalno zdravlje (Ferguson, 2006; prema Lonie, 2009).

1.4.5. Socijalna osviještenost

Primjećuje se da volontiranje kod mladih razvija i socijalno osviještene građane, koji su svjesni potreba svoje zajednice te mogućnosti kako joj se mogu

priključiti, pomoći joj i biti njezin dio. Povezujući mlade, s ljudima iz ostalih dijelova njihove zajednice, te upoznavajući ih sa širim problemima zajednice, mladi razvijaju veću svijest o pripadnosti određenoj zajednici (Eley, 2003; prema NatCen i sur., 2011). Za mlade volontere, ponekad je izazovno rješavati određene probleme, koji opterećuju zajednicu, ali zato to u njima budi još veći interes i motivaciju za sudjelovanjem u volonterskim aktivnostima u kojima se mogu dokazati. Otkriveno je i kako volontersko iskustvo može utjecati na sociološko-političke poglede kod mladih, razvijanje identiteta, odnosno pripadnosti određenoj skupini i razumijevanja većine pojmova vezanih uz koncept građanstva (Roker i Eden, 2002; prema Gaskin, 2004a). Može se primijetiti da postoji širok raspon pogodnosti, odnosno posljedica koje mladi volonter može doživjeti ili steći tijekom volontiranja. Iako su za neke od mladih volontera najveće pogodnosti volonterskog iskustva bile razvoj vještina i sposobnosti, za većinu njih to je bio razvoj altruističkog razmišljanja i ponašanja te brojne sociološke pogodnosti, koje im je kroz volontiranje pružila zajednica (Gaskin, 2004a). Volonterske aktivnosti glavni su pokretač sve većih demokratskih promjena i razvoja nekog društva, odnosno njegove zajednice. Građani pružaju svoje slobodno vrijeme, znanje, iskustva, entuzijizam i energiju, kako bi doprinijeli društvu kroz različite građanske inicijative. Uz pozitivne promjene, koje volonterske aktivnosti nose sa sobom, s malo truda i puno volje, rješavaju se oni problemi zajednice koji stanovnike trenutno okupiraju, dok se zajednica izgrađuje i mijenja u pozitivnom smislu. Mišljenje koje se pripisuje volonterskom radu jest da velike promjene na globalnoj razini započinju tek onim manjim promjenama, koje se zbivaju u lokalnim zajednicama. Stoga je za očekivati da će ekonomski i društveni napredak svoje „plodno tlo“ pronaći tek na lokalnoj razini kako bi se kasnije proširio i na državnu te svjetsku razinu.

Uloga volontera važna je za brojne dobrotvorne udruge i organizacije, jer osim što im doprinose svojom stručnošću i radom, ujedno, štede i njihov novac namijenjen potrebama štićenika tih udruga ili materijalnim sredstvima potrebnim za rad te udruge. Dakle, volonteri omogućuju organizacijama i udrugama da iskoriste sav svoj potencijal i mogućnosti te da unesu nov pogled na radno okruženje. Volonteri lakše unose novitete u radnu organizaciju te lakše mijenjaju postojeće nedostatke, koji u organizaciji prevladavaju, a posjeduju i široku riznicu iskustava,

vještina te različitih pogleda u rješavanju problema. Oni pružaju organizaciji različitu dobnu, obrazovnu i spolnu strukturu, koja se razlikuje po svojim stavovima i uvjerenjima. Prednost volontera naspram radnika jest što mogu svu svoju energiju i vrijeme posvetiti jednom zadatku, kojeg što kvalitetnije i preciznije odrađuju, dok radnici često zbog količine zadataka to nisu u mogućnosti izvršiti. Većina organizacija ili udruga opstaje samo zahvaljujući volonterima, koji predstavljaju jedino radno osoblje koje udruga ili organizacija posjeduje. U takvima organizacijama, koje počivaju isključivo na volonterskom radu, volonteri daju svoj maksimum jer uspjeh i održivost organizacije ovisi isključivo o njihovom angažmanu.

Volontiranje je snažan ekonomski doprinos društvu, zbog dobrovoljnog rada volontera, koji nije financiran niti od države niti od privatnog kapitala, ali i zbog izgradnje snažne i stabilne zajednice, koja potiče povjerenje i solidarnost. U Republici Hrvatskoj, još uvijek, nisu takve volonterske organizacije u potpunosti prihvaćene i shvaćene od strane društva i zajednice, koji ne smatraju volonterski rad jednakovrijednim kao plaćeni rad. Mogućnosti, znanje, stručnost i kompetentnost volontera je, još uvijek, u Republici Hrvatskoj, podcijenjena od strane društva (Begović, 2006).

1.5. Volontiranje djece i mladih

Maloljetni volonteri posjeduju skrivene sposobnosti i mogu se nositi s brojnim poslovima primjerenima njihovoj dobi, stoga ih se ne bi smjelo ograničavati pri sudjelovanju u raznim volonterskim aktivnostima, samo zbog njihove dobi. Osim što su brojni studenti i tinejdžeri stariji od 15 godina neizmjereno potrebni i uvijek dobrodošli u brojnim volonterskim organizacijama, isto tako je neizmjereno potrebna i inkluzija maloljetnika, mlađih od 15 godina, u volonterske aktivnosti. Prednosti uključivanja maloljetnika, kao pružatelja volonterskih usluga, su u današnje vrijeme neizmjerne, jer osim što se time mladi pripremaju da postanu aktivni, odgovorni i brižni građani svojeg društva i zajednice, ujedno razvijaju i poduzetničke te menadžerske sposobnosti. Uče se kako izabrati proizvod ili uslugu i ponuditi ju

građanima, sve u cilju zadovoljavanja njihovih potreba i pružanja pravovremene dobrovoljne pomoći. Mladi volonteri time razvijaju organizacijske, ali i komunikacijske vještine te postaju kompetentni građani, koji će jednoga dana moći samostalno razmišljati i odabrati ono što je najpotrebnije za razvoj njihove zajednice i društva.

Maloljetni volonteri su vrlo značajni za udruhu ili ustanovu u kojoj volontiraju, jer joj doprinose u širokom spektru. Poboljšavaju poslovanje udruge, bilo da li proširuju i nadograđuju usluge koje ta udruga pruža ili razvijaju i pokreću nove usluge i poslove, kojima će se ta udruga baviti (NatCen i sur., 2011). Stoga, te udruge i ustanove, jednako tako, pružaju mogućnost tim mladim volonterima da kasnije postanu njihovi stalni zaposlenici, ukoliko se iskažu u svojim volonterskim poslovima. Za tu udruhu ili ustanovu, takvi su radnici vrlo vrijedni, jer posjeduju potrebno znanje, upoznati su s njihovim radom i mogu se lako prilagoditi radnoj poziciji, koja je za njih predodređena. Osim što unose energiju u samu organizaciju udruge, oni joj doprinose i svojim idejama te prijedlozima, kako novim programima i projektima poboljšati rad udruge. Maloljetni volonteri pružaju mogućnost da se udruge u kojima volontiraju povežu s ostalim lokalnim udrugama, u kojima su oni već volontirali i uspostave suradnju s njima (Coker, 2011).

Za lokalnu zajednicu, osim što maloljetni volonteri doprinose tako što razvijaju toleranciju između kulturološko raznolikih grupa, oni jednako tako istražuju te rješavaju probleme, koji zahvaćaju zajednicu. Svojim volonterskim projektima doprinose izgradnji zajednice te poboljšanju odnosa u lokalnoj zajednici. Sudjelujući u tim volonterskim akcijama, maloljetni volonteri izgrađuju socijalni kapital te postaju uzorni građani, svoje sredine, koji su spremni zauzeti stav, izboriti se za svoje pravo i pokrenuti promjene u društvu. Volontersko iskustvo, zapravo, priprema maloljetne volontere da se što bolje i lakše prilagode životu odraslih (NatCen i sur., 2011). Volontiranje mladih podiže i samu sliku o njima, među starijim generacijama, koje u njima vide potencijal i vrijedan primjer osobe, spremne učiniti nešto pozitivno za svoju zajednicu, uloživši u to svoje slobodno vrijeme (Coker, 2011).

Učenici osnovnoškolske dobi svakodnevno pomažu roditeljima oko čišćenja kuće, sortiranja otpada, uređivanja cvjetnjaka ili pomoći na vrtu, oko pomoći pri

kupovini ili pri pripremi određenih jela, a pomažu i pri brizi za kućne ljubimce ili u čuvanju mlađih braća i sestara. Ti poslovi često predstavljaju poveznicu pri odabiru zajedničkih volonterskih projekata namijenjenih mladim volonterima. Smatra se, da ukoliko su učenici sposobni pružiti takvu vrstu pomoći kod kuće, bit će u mogućnosti pružiti sličnu pomoć u zajedničkom volonterskom projektu, koji je primjeren njihovoj dobi, interesima i sposobnostima. Mladi posjeduju veliku energiju i pružaju puno veselja prilikom obavljanja raznih poslova, stoga oni zauzimaju posebnu ulogu u volonterskim aktivnostima, ali je isto tako i njihova uloga izrazito ograničena koliko zbog zaštite unutar zakonskih okvira, toliko i zbog njihove mladenačke sklonosti brzom odustajanju od pojedinih projekata zbog nedostatka motiviranosti. Stoga mlade treba zainteresirati za volontiranje i ukazati im koliko je vrijedna i značajna njihova uloga u pružanju dobrovoljne pomoći drugima. Mladima treba omogućiti da sudjeluju u onim volonterskim projektima u kojima će oni osjetiti vrijednost i ponos što su dio jedne takve dobrotvorne organizacije.

Da bi se što više stimuliralo maloljetnike, da se priključe volonterskim aktivnostima, potrebna im je velika podrška od odraslih i organizatora odgojno-obrazovnih volonterskih aktivnosti, ali s druge strane iznimno je važno i da organizatori tih aktivnosti budu kreativni kako bi motivirali učenike da se priključe volonterskim aktivnostima i što duže njima prisustvuju (Ellis i sur., 2003). U sklopu školskog kurikulumu *Građanskog odgoja i obrazovanja* učenici mogu biti uključeni u prikladne volonterske aktivnosti te humanitarni rad u školi ili školskoj zajednici, zatim u organizaciji kreativnih radionica provoditi slobodno vrijeme s bolesnim vršnjacima te nemoćnim i starijim osobama ili sudjelovati u organizacijama i provođenju akcija kojima se obilježavaju dani volontera. Sve te aktivnosti provode se s ciljem razvoja građanskog znanja, vještina i stavova kod osnovnoškolaca, odnosno učenici razvijaju građanske kompetencije oslanjajući se na demokratska načela te svjedočeći ispravnosti i učinkovitosti svojih odluka i djela, postupno učvršćuju osobni građanski identitet. Učenike se na taj način nastoji dovesti u situacije koje iziskuju njihovo sudjelovanje pri opisu, analizi, tumačenju, prosudbi i rješavanju određenih moralnih i drugih dvojbi koje se tiču njihovog školskog okruženja, društva koje ih okružuje ili zajednice u kojoj žive (Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja, 2012). U sve većem je porastu i broj međugeneracijskih programa u

kojima odrasli zajedno s mladima surađuju i pronalaze razna rješenja u rješavanju socijalnih problema. Sve više postaje popularan i koncept, da roditelji zajedno sa svojom djecom sudjeluju u raznim volonterskim aktivnostima i tako kvalitetno provode svoje slobodno vrijeme, ujedno pomažući svojoj zajednici. U Republici Hrvatskoj vrlo su često provođena istraživanja o volontiranju osoba starijih od 15 godina, odnosno srednjoškolaca, studenata ili osoba koje volontiraju u odgojno-obrazovnim ustanovama, ali jako malo istraživanja je provođeno o volontiranju učenika osnovnoškolske dobi, mlađih od 15 godina. Pretpostavlja se, da je razlog tome kasno stupanje *Građanskog odgoja i obrazovanja* na snagu, kojim se učenici upoznaju s volonterskim aktivnostima, odgojem za humanost, solidarnošću, građanskim aktivizmom te dobrovoljnim pružanjem pomoći potrebitima. Drugi razlog tome su, djelomično, i ograničavajući zakonski aspekti, koji mlađima od 15 godina onemogućuju sudjelovanje u pojedinim volonterskim aktivnostima, dok većina volonterskih organizacija i udruga ne želi preuzeti na sebe tako veliku odgovornost pa ne prihvaćaju volontere mlađe od 15 godina. S druge strane, većina tih volonterskih akcija i aktivnosti mora biti organizirana u sklopu odgojno-obrazovnih ustanova, u kojima barem jedna zaposlena osoba mora na vlastit angažman preuzeti ulogu organizatora ili koordinatora volonterskih aktivnosti te posvetiti većinu svojeg slobodnog vremena organizaciji i traženju prikladnih volonterskih projekata prilagođenih učeničkoj dobi i mogućnostima te uspostaviti zajedničku suradnju s društvima ili ustanovama u kojima bi učenici volontirali. Zadatak organizatora jest motivirati što više učenika da se dobrovoljno prijave na volonterske aktivnosti, ali i prikupiti potrebne dozvole te osigurati volontiranje uz nadzor odrasle osobe. U većini slučajeva, cjelokupan angažman oko organiziranja volonterskih aktivnosti, u sklopu odgojno-obrazovnih ustanova, iziskuje velik osoban angažman te izdvajanje velikog dijela svog slobodnog vremena za potrebe organizacije. Iz tog razloga se mali broj škola odlučuje za provođenje volonterskih aktivnosti. U nedostatku volontera mlađih od 15 godina, u zadnjih nekoliko godina u Republici Hrvatskoj nije bilo veće potrebe, niti potražnje za provođenjem većih, sustavnih i empirijskih istraživanja o volontiranju učenika osnovnoškolske dobi, odnosno učenika mlađih od 15 godina.

1.6. Neki primjeri volontiranja maloljetnika

Brojni primjeri pokretanja volonterskih projekata maloljetnika, navedeni su u knjizi *Catch the Spirit* (2000), autorice Susan K. Perry. Može se vidjeti, da je većina učenika pokretala volonterske projekte na samostalnu inicijativu, čime su preuzimali na sebe veliku odgovornost i zaduženja te stekli brojne poduzetničke, organizacijske i prezentacijske vještine uz, veliku osobnu izgradnju. Učenici su uvelike imali podršku obitelji, prijatelja, škole i društva, što im je dodatno podiglo samopouzdanje i pomoglo u ostvarenju njihovog cilja. Ovim primjerima, želi se pokazati koliko mašta i ideje maloljetnika mogu biti bogate, i koliko se uz pomoć društva i ne previše ograničavajućih zakonskih propisa, može puno više toga postići i provesti.

Može se primijetiti kako je kod nekih maloljetnika ideja organiziranja volonterskih aktivnosti bila usmjerena na razvoj ljudske svijesti, odnosa i ponašanja. Nije se težilo tome da se prikupe neka znatnija financijska sredstva već se u humanitarne svrhe koristilo ono što se ima. To se može vidjeti u nekoliko volonterskih primjera, poput priče dječaka Davida Levitta, koji je nastojao riješiti problem nepotrebnog bacanja hrane, ali i problem gladi, Briana Harrisa, koji je pokušao proširiti toleranciju među ljudima te djevojke Molly Vanderwater, koja je nastojala razviti empatiju prema životinjama. Svim ovim volonterskim projektima, zajedničko je da su problemi kojima se bave karakteristični za cijeli svijet, a ideje koje oni zastupaju, odnosno kojima nastoje riješiti ili barem djelomično ublažiti probleme, mogle bi se upotrijebiti i u drugim državama. Ovi volonterski projekti, koje su pokrenuli maloljetnici, mogu poslužiti kao smjernice za provođenje sličnih projekata i u našoj državi.

David Levitt, 12-godišnji dječak iz grada Seminole, smještenog u Floridi, pokrenuo je volonterski projekt pod nazivom *Operacija hrana za razmišljanje*. Projekt je uključivao donaciju viška hrane iz školskih kantina skloništima za beskućnike. David je, najprije, razgovarao s ravnateljem svoje škole, da bi kasnije pismeno i usmeno predložio ideju svim članovima školskog odbora. Pismeno je zamolio i nekoliko kompanija, koje proizvode plastične vreće, da im doniraju nekoliko. S vremenom, su se u projekt uključile još 92 škole. Kasnije je David počeo držati inspirativne javne nastupe u ostalim gradovima Floride, surađujući

istovremeno s brojnim državnim predstavnicima i opskrbljivačima prehrambenih proizvoda.

Afroamerikanac Brian Harris, iz okruga Orange u Kaliforniji, odlučio je s 12 godina pokrenuti antirasistički program zbližavanja ljudi različitih rasa, pod nazivom *Prijatelj putem pisma*. Cilj tog projekta bio je unutar te razmjene pisama stvoriti razna prijateljstva i potaknuti, kod različitih ljudi, toleranciju. Osoba koja je željela sudjelovati u projektu, trebala je poslati u omot svoju indeks karticu sa svim svojim informacijama, uključujući rasu, vjeroispovijest te nacionalnost. Uz pomoć te indeks kartice, Brian je mogao spojiti ljude različitih rasa i povezati ih tako da su si međusobno slali pisma i dopisivali se. U njegovom projektu pomogla mu je i televizijska emisija *Kućni show*, gdje je cijeli projekt promoviran. Isto tako je i brojnim javnim govorima, održanim na televiziji i na sveučilištima, zagovarao širenje tolerancije u društvu. Da bi prikupio financijska sredstva za kupovinu omotnica i maraka, odlučio je prodavati majice s natpisom *Prijateljstvo ne vidi boju kože*. S vremenom je više od 20 000 ljudi počelo sudjelovati u ovom projektu i međusobno razmjenjivati pisma.

Jedan drugi slučaj volontiranja mlade srednjoškolke Molly Vanderwater, iz mjesta Tisuću Hrastova u Kaliforniji, prikazuje djevojku koja se posvetila brizi za ranjene i mlade nezbrinute divlje životinje. Počela je volontirati u Rehabilitacijskom centru za divlje životinje, još kada je bila 7. razred i kada je još živjela u Arizoni. Nakon premještanja u Kaliforniju, oformila je udrugu pod nazivom *Briga za divlje životinje okruga Ventura*. U svojoj kući, brinula se za ranjene divlje životinje i napuštene mladunce te ih zbrinula preko više od 1000. Rješavala je i svu potrebnu papirologiju vezanu uz rad udruge, surađivala s veterinarskim ambulantom, a telefonski pomagala i davala savjet ljudima koji su zabrinuti zbog neke divlje životinje u svojem okruženju. Planirala je i organiziranje edukativnih programa kojima bi se educiralo ljude kako živjeti u okruženju s divljim životinjama.

U većini ovih volonterskih priča, koje je autorica Susan K. Perry podijelila s čitateljima u knjizi *Catch the spirit* (2000), može se vidjeti da je motiv maloljetnika koji su se odlučili na volontiranje, odnosno pokretanje nekog volonterskog projekta, najčešće potaknut nekom njihovom osobnom tragedijom, koja je promijenila njihov

život. U nekim primjerima, maloljetnici su pokretali volonterske projekte u cilju podizanja svijesti u društvu o problemu, s kojim su se oni samostalno suočili. Ti problemi, najčešće, su vezani uz neku bolest koja je pogodila njih osobno ili nekoga iz njihove obitelji, a ponekad su se upoznali s tom bolešću posredstvom drugih ljudi, najčešće posredstvom svojih najbližih, koji se na radnom mjestu susreću i rade s osobama s teškoćama u razvoju. Nastojali su približiti zajednici problem, koji ona ne prepoznaje dovoljno dobro, kako bi se što bolje upoznala s uzrokom problema, u nastojanju da ga što uspješnije riješi ili barem djelomično ublaži.

Jedan od takvih primjera prikazuje priča djevojčice Lo Detrich, koja je samostalnom propagandom nastojala proširiti vijest u društvu o bolesti, s kojom se ona sama bori, kako bi prikupila financijska sredstva za daljnje istraživanje te bolesti. Bolujućim od cistične fibroze, djevojčica Lo Detrich, iz Oklahome, je s 12 godina odlučila učiniti promjenu u svojem životu. Počela je sudjelovati u događaju, nazvanom *Veliki koraci*, čiji je glavni cilj bio financijski potpomognuti istraživanje o cističnoj fibrozi te pomoći oboljelima novootkrivenim lijekovima i metodama liječenja koji produžuju njihov životni vijek. Lo je održavala brojne javne govore, prikupljajući tako donacije. Postala je i glavna predsjedateljica velikog događaja *Veliki koraci*, na kojem je sudjelovalo više od 400 djece. Svojim hodom, prikupili se više od 100 000 dolara. Samostalno pišući pisma i telefonski kontaktirajući brojne ljude, Lo je prikupila 50 000 dolara. Svojim doprinosom, uvelike je doprinijela financiranju istraživanja o cističnoj fibrozi, koja su novim otkrićima uvelike poboljšali, olakšali i produljili život osoba koje boluju od te bolesti.

Još jedan takav primjer pokretanja projekta, potaknuta osobnom tragedijom u obitelji, pokazala je i djevojčica Alisia, kod koje se može istaknuti, kako je razmišljala i o načinima prikupljanja financijskih sredstva. Njoj nije bio cilj samo prikupiti donacije već i ponuditi nešto zauzvrat, poput slastica ili *Pizza zabave*. Potaknuta osobnom tragedijom, smrću 3-godišnjeg brata, 9-godišnja djevojčica Alisia Orosco iz Texasa, pokrenula je projekt darivanja plišanih igraćaka. Igračke su bile namijenjene teško oboljeloj djeci, djeci s teškoćama u razvoju, nezbrinutoj djeci, zlostavljanoj djeci i još brojnim drugim ustanovama, odnosno udrugama koje su se brinule za djecu pogođenu nekom teškom životnom situacijom. Alisia je željela da se ta djeca osjećaju voljenom i posebnom, da saznaju da netko misli na njih i suosjeća s

njihovom patnjom. Pozitivna pisma zahvale, koja je dobivala, potaknula su je da nastavi sa svojim projektom, koji se sada održava svake godine na dan posvećen volontiranju, pod nazivom *Dan kada možeš učiniti promjenu*. Kako bi prikupila novac za kupnju igračaka, elektroničkih uređaja, pribora za slikanje, školskog pribora i drugih potrepština koje su djeci potrebne, Alisia je organizirala *Pizza zabavu*, prodaju slastica te je slala brojna pisma kompanijama, dajući im informacije o projektu i pitajući ih ukoliko su zainteresirani za donaciju.

Priča maloljetnice Kirsten, primjer je mlade volonterke, koja je na vlastitu inicijativu pokrenula projekt, s ciljem podizanja svijesti u društvu o djeci s teškoćama u razvoju. Glavni cilj, bio je uključiti djecu s teškoćama u razvoju, odnosno napraviti njihovu inkluziju u društvenu zajednicu te u događanja i aktivnosti te zajednice. Tako je, Kristen Deaton, iz Oklahome, sa 16 godina odlučila, uz pomoć majke, osnovati softball ligu za djecu s teškoćama u razvoju. Kako je njezina majka fizikalna terapeutkinja, Kristen je lako mogla pronaći potencijalne igrače, koji bi htjeli sudjelovati u igranju softballa prema pravilima prilagođenima isključivo njihovim potrebama. Prilikom provođenja projekta Kristen je sudjelovala u gotovo svemu, od održavanja motivacijskih govora pred djecom s teškoćama u razvoju, pozivajući ih da se pridruže njezinoj softball ligi, osiguravanja prostora gdje će se to provoditi i potrebne opreme pa sve do osmišljavanja pravila i asistiranja prilikom igre, promoviranja aktivnosti putem televizijskih programa te rješavanja potrebne dokumentacije.

U Republici Hrvatskoj je najviše zastupljen oblik volonterstva maloljetnih osoba putem volonterskih projekata, programa i aktivnosti koji se pokreću u školama. Dok oblik obiteljskog volontiranja nije razvijen ili se pojavljuje u manjem broju slučajeva. Istražujući volontiranje putem školskih projekata, autorice knjige *Volonterska kuharica*, navode nekoliko pozitivnih primjera u osnovnim školama diljem Hrvatske. To su neke od škola koje su tijekom 2014./2015. godine uvele kroz projekt *Školski volonteri*, vanjske suradnike-volontere, odnosno mlade stručnjake za rad s mladima. S njima su provele brojne volonterske projekte. U većini škola, to je preraslo u volonterski klub, koji je nastavio sa svojim radom, a učenici i dalje provode nove volonterske aktivnosti (Roth i sur., 2015).

Volonterski program *Joško te treba* glavni je inicijator brojnih volonterskih aktivnosti koje su se provodile u Osnovnoj školi Josipa Zorića iz Dugog Sela. Brojni učenici, priključili su se organiziranju akcije *Male stvari za veliki osmijeh*, odnosno humanitarnog sajma. Na sajmu su se prodavale igračke, odjeća, knjige, elektronička oprema, razni ukrasni predmeti, čestitke i nakit, koje su učenici prikupili ili izradili uz pomoć Školskih volonterki. Učenici su organizirali i dobru promociju javne akcije u medijima, pa se tako njihova vijest o humanitarnoj akciji razglasila i na lokalnoj televiziji, radijskoj postaji te Školskom portalu. Prije održavanja akcije, dizajnirali su letke te plakate koje se stavili na javne oglasne prostore. Sav prikupljen prihod od akcije, stavljen je u školski fond za učenike slabijeg imovinskog statusa. Učenici su sudjelovali i u provedi brojnih radionica vezanih uz toleranciju, razvoj komunikacije te kompetencije *učiti kako učiti*. Neke učenice pružile su pomoć pri integraciji učenika s teškoćama u razvoju, pomažući im individualno u učenju.

Učenici Osnovne škole Nikole Tesle iz Zagreba, sudjelovali su na raznim aktivnostima koje je školski tim osmislio za njih. Škola je tako surađujući s udrugom Sveti Bartolomej iz Knina, koja radi s djecom s teškoćama u razvoju, pozvala korisnike udruge na manifestaciju povodom Dana škole, na kojoj su gledali predstavu koju su učenici sami osmislili te se priključili zajedničkom druženju s učenicima škole. Prikupljao se i novac za didaktičke igračke korisnicima udruge. U školi su organizirani i projekt *Volim školu*, u kojem su školske volonterke pomagale drugima u učenju te projekt *Obitelj i škola – suradnja za sretno djetinjstvo* u kojem su volonterke i voditeljice projekta izradile i provele edukativne radionice za roditelje, na temu *Kako kvalitetno razgovarati s djetetom* (Roth i sur., 2015). Nekoliko učenika iz nižih razreda ove škole, sudjelovalo je u anketnom istraživanju vezanom uz temu ovog diplomskog rada. Učenici su u anketi opisali svoja volonterska iskustva koja su doživjeli sudjelujući na projektu koji je organizirala učiteljica razredne nastave, a odnosio se na čitanje i usmeno prepričavanje knjiga i slikovnica učenika nižih razreda pred vrtićkom djecom.

U knjizi *Volonterkovi savjeti* (Tešija, 2015), navedeni su primjeri nekoliko volonterskih klubova koji su se pojavili u raznim osnovnim školama diljem Republike Hrvatske. Neke od tih škola, dobile su i nagradu za poticanje volonterstva u svojoj zajednici ili županiji, poput Osnovne škole Mertojak, iz Splita, kojoj je

2011. godine dodijeljena nagrada *Škola-prijatelj zajednice*. Volonterska skupina *Prijateljska pomoć*, djeluje u ovoj školi od 2005. godine, a u njoj sudjeluju učenici, učitelji, stručni suradnici te roditelji. Od volonterskih projekata ističe se, *Pomoć u učenju*, čiji je glavni cilj pomaganje učenika predmetne nastave učenicima razredne nastave. Projekt *Skupina za zabavne programe*, zamišljen je na način da učenici samostalno osmišljavaju dramske tekstove i pripremaju priredbu ili snimaju film. Osmišljena priredba ili film, kasnije se izvodi u školi te služi kao prigoda za prikupljanje dobrotvornih sredstava, dok se ponekad prikazuje i u domovima za djecu ili umirovljenike. Pokrenuta je i *Kreativno-likovna skupina*, unutar koje se izrađuju predmeti za prodaju na humanitarno-prodajnim izložbama, kao i *Skupina za prikupljanje sekundarnih sirovina*, koja osim što prikuplja sredstva u dobrotvorne svrhe, potiče i ekološku svijest o važnosti zbrinjavanja otpada. Volonteri ove škole pokazali su izvrsnost i u promoviranju volontiranja te podizanja svijesti o važnosti volonterstva. Pokrenuli su *Novinarsku skupinu*, koja bilježi sve volonterske akcije stavljajući ih na portal škole, a ponekad u svoja događanja uključuje i medije. Jedna od poticajnih gesta, koje je škola osmislila jest *Nagradni izlet* kojim školski kolektiv na kraju školske godine nagradi učenike-volontere.

Još tri osnovne škole koje su sudjelovale u anketiranju vezanom za potrebe istraživanja ovog diplomskog rada, provodile su brojne volonterske aktivnosti te sudjelovale u projektu *Odgoj za volontiranje u osnovnoškolskim klubovima*, koji je pokrenut na inicijativu Volonterskog centra u Zagrebu. U anketi je koordinatoricama volontiranja postavljeno i pitanje kojim se željelo saznati u kojim su sve volonterskim akcijama, sudjelovali učenici osnovnoškolske dobi. Tako, koordinatorica volontiranja iz Osnovne škole Frana Galovića u Zagrebu, navodi sljedeće volonterske akcije koje su provedene u školi: „*Djeca za 5 – prikupljanje igračkica u suradnji s udrugom Krugovi, koja novac od prodanih igračkica donira maligno oboljeloj djeci - 2014. i 2015., Razveseli djecu i odrasle u azilu - (u organizaciji škole) prikupljanje odjeće, obuće, knjiga i igračka za korisnike Centra za tražitelje azila u Dugavama – 2015.*“. Još neke od volonterskih akcija bit će spomenute kasnije u istraživanju provedenom za ovaj diplomski rad. Škola je provodila i program edukacije za volontiranje kako bi se učenike osvijestilo o važnosti volontiranja. Vezano uz taj program, koordinatorica iz Osnovne škole Frana

Galovića, spominje sljedeće: „*Kreativno edukacijska radionica o volontiranju – (u organizaciji Volonterskog centra Zagreb) u okviru kampanje „Hrvatska volontira“ – 2013., tribina „Volim volontiranje“ - 2015. (u organizaciji škole) na kojoj su učenicima predstavljena iskustva članova udruga čiji se rad temelji na volontiranju: Krila, Zelena akcija, Prirodoslovna škola Vladimir Prelog, iskustva učitelja te radionica o volontiranju, koju su proveli učenici Prirodoslovne škole Vladimir Prelog iz Zagreba 2015.*“. Koordinatorica spominje i dio programa vezanog uz izbornu nastavu Građanski odgoj, kojim su se nastojale razviti socijalna solidarnost i socijalne vještine kod učenika. Volontiranje učenika, u sklopu tog programa, obuhvatilo je razne aktivnosti, od pomaganja mlađim učenicima u učenju do sudjelovanja u likovnim aktivnostima i igrama na otvorenom. Kako navodi koordinatorica, ovaj program: „*provodio se tijekom cijele školske godine 2014/15. Za sudjelovanje u aktivnostima učenici su poticajno dobili volonterske potvrde te upis u volontersku knjižicu.*“.

Iz odgovora koordinatorice volontiranja Osnovne škole Vladimira Nazora iz Zagreba, saznaje se kako su učenici sudjelovali su u dva volonterska projekta, od kojih je je jedan uključivao posjet Centru Slava Raškaj te druženje s korisnicima centra, a drugi projekt uključivao je prikupljanje sredstava u humanitarne svrhe, koja su dodijeljena Hrvatskom Savezu slijepih.

U odgovoru koordinatorice volontiranja Osnovne škole Pavleka Miškine u Zagrebu, mogu se pronaći primjeri brojnih volonterskih akcija u kojima su sudjelovali učenici osnovnoškolske dobi. Tijekom 2014./15. školske godine, provedene su: akcija *Daruj igračku prijatelju u domu*, u kojoj su učenici 2. razreda osnovne škole skupljali igračke za štíćenike Doma sv. Terezije u Zagrebu, zatim sudjelovanje u akciji prikupljanje sredstava za Socijalni odbor te prezentiranje rada Školskog volonterskog kluba, koji su predvodili učenici na Danu otvorenih vrata. Učenici su sudjelovali i u manifestaciji *Hrvatska volontira* te su se akcijom *Godine su samo broj*, zajedno sa voditeljima izvannastavnih aktivnosti, družili s umirovljenicima Doma sv. Josip u Zagrebu. Tijekom cijele školske godine organizirana je i vršnjačka pomoć u učenju. U 2015./16. školskoj godini, provedeno je još mnogo volonterskih akcija. Tako je, volonterski klub organizirao akciju prikupljanja pomoći za izbjeglice, u suradnji s Crvenim križom grada Zagreba. Dok

je, u suradnji s *Klubom Dobrih Vibracija*, pokrenuta akcija prikupljanja povratnih plastičnih boca s ciljem osiguravanja 10 besplatnih radionica bubnjanja učenicima, koji imaju teškoće u učenju i ponašanju. S volonterkom iz Češke provedena je akcija *Sretan Božić svima, a posebno njima!*, kojom su se izrađivali božićni ukrasi za štíćenike u Centru za rehabilitaciju Sv. Filip i Jakov. Akcijom se htjela podići svijest učenika o osobama s posebnim potrebama. Toj akciji su se osim članova Školskog volonterskog kluba pridružili i učenici te učitelji produženog boravka od 1. - 3. razreda osnovne škole. S učenicima 1. a razreda, organiziran je posjet Domu za djecu na Vrhovcu, a prikupljale su se i igračke te slikovnice, koje su darovane djeci za Uskrs. Učenici-volonteri sudjelovali su i u izradi straničnika za prodaju te prikupljanju slikovnica, koje su kasnije prodavali na Danu otvorenih vrata, 6. svibnja. Prikupljena sredstva, donirana su za izradu bedža s logom škole za sve učenike i djelatnike škole. Na proslavi 140 godišnjice škole, 25. svibnja, članovi volonterskog kluba bili su domaćini.

2. ISTRAŽIVANJE VOLONTIRANJA UČENIKA OSNOVNOŠKOLSKE DOBI

2.1. Cilj istraživanja

Glavni cilj ovog istraživanja je utvrditi kako učenici shvaćaju iskustvo volontiranja, na temelju njihovog opisa tog iskustva, te na temelju dobivenih rezultata dati smjernice za moguća buduća istraživanja ovog fenomena kao i praktičnu primjenu.

U kvantitativnom dijelu istraživanja će se odgovoriti na pitanje koliko su učenici zadovoljni volontiranjem, postoje li rodne razlike u zadovoljstvu volontiranjem, imaju li želju za daljnjim volontiranjem, bi li drugima preporučili volontiranje i koje pozitivne posljedice volontiranja prepoznaju kod sebe.

U kvalitativnom dijelu istraživanja će se odrediti glavne teme koje učenici navode opisujući svoje iskustvo volontiranja.

2.2. Metoda

2.2.1. Sudionici

Istraživanje, anketnog oblika, provedeno je u četiri osnovne škole u gradu Zagrebu, a to su: Osnovna škola Pavleka Miškine, Osnovna škola Vladimira Nazora, Osnovna škola Frana Galovića i Osnovna škola Nikole Tesle. U ovom obliku istraživanja sudjelovalo je 60 učenika (13 dječaka i 47 djevojčica). Ispitanici su učenici drugih, trećih, šestih, sedmih i osmih razreda. Nekoliko učenika-članova volonterskog kluba iz Osnovne škole Frana Galovića u Zagrebu, sudjelovalo je i u fokus grupi, koja se provodila u informatičkoj učionici, navedene osnovne škole.

2.2.2. Postupak

Istraživanje je provedeno tijekom travnja i svibnja 2016. godine. Svim ravnateljima i ravnateljicama osnovnih škola koje su sudjelovale u istraživanju, upućena je zamolba kojom se odobrava provođenje ankete s učenicima njihove škole. U osnovnoj školi u kojoj se provodila fokus grupa, u zamolbi je navedeno da se dozvoli i provođenje fokus grupe. U istraživanju su sudjelovali učenici čiji su roditelji potpisali suglasnost za sudjelovanje u istraživanju. Učenicima je rečeno da se anketa provodi u svrhu izrade diplomskoga rada te da su njihovi odgovori anonimni. Sudjelovanje u istraživanju bilo je dobrovoljno i učenici su mogli u svakom trenutku odustati. U nekim školama dogovoren je termin s koordinatoricama volontiranja, unutar kojeg su učenici, za vrijeme ili nakon redovne nastave, u jednoj učionici ispunjavali ankete. Fokus grupa se provodila odmah nakon ispunjavanja anketa, u informatičkoj učionici, za vrijeme redovne nastave, s učenicima-članovima volonterskog kluba Osnovne škole Frana Galovića. Razgovor koji se odvijao, za vrijeme fokus grupe, snimljen je putem mobilnog uređaja. S nekim koordinatoricama postignut je dogovor da se učenicima podijele ankete nakon redovne nastave, koje su oni ispunili kod kuće i vratili, za nekoliko dana, koordinatoricama.

2.2.3. Obrada podataka

U obradi podataka koristit će se tematska analiza (Barun i Clarke, 2006). Intervjui će se snimati i nakon toga transkribirati. Nakon toga će se odgovori učenika kodirati, tj. napraviti će se kratki opisi sadržaja kraćih dijelova njihovih izjava. Slijedi faza razvoja tema u kojoj će se identificirati glavne teme u odgovorima učenika.

3. REZULTATI I RASPRAVA

3.1. Zadovoljstvo volontiranjem

U tablici 1. prikazane su prosječne procjene zadovoljstva volontiranjem na skali od 5 stupnjeva (1- nisam zadovoljan/na do 5 jako sam zadovoljan/na).

Tablica 1. Zadovoljstvo volontiranjem

N	Minimum	Maximum	M	SD
60	4	5	4.72	.45

Iz tablice 1. je vidljivo da učenici svoje zadovoljstvo volontiranjem procjenjuju vrlo visokom ocjenom ($M=4.72$, $SD=.45$). Dakle, učenici koji volontiraju izrazito su zadovoljni tim iskustvom. Ta pretpostavka može se izvući i iz učeničkih odgovora na otvorena pitanja u anketnom listiću i iz odgovora odnosno argumenata izrečenih tijekom provođenja fokus grupe, a koji su glasili ovako: „*osjećam se dobro jer pomažem drugima*“. Isti zaključak, o zadovoljstvu učenika volonterskim iskustvom, može se izvući i iz odgovora koordinatorica volontiranja, kojima je upućen anketni listić *Iskustva koordinatorica volontiranja*. U jednom od pitanja anketnog listića tražilo se mišljenje koordinatorica volontiranja, kako je volontersko iskustvo utjecalo na učenike, i većina odgovora se svodila na povećanje općeg zadovoljstva učenika te povećanje općeg saznanja i razumijevanja samog pojma volontiranja.

3.2. Rodne razlike u zadovoljstvu volontiranjem

Osim općeg zadovoljstva, volontiranjem su testirane i razlike u zadovoljstvu između dječaka i djevojčica. Deskriptivni podaci za dječake i djevojčice prikazani su u tablici 2.

Tablica 2. Rodne razlike u zadovoljstvu volontiranjem

Rod	N	M	SD	t-test	p
1	13	4.54	.52	-1.62	.11
2	47	4.77	.43		

Nema razlike između dječaka i djevojčica u zadovoljstvu volontiranjem, što ukazuje na to da su podjednako zadovoljni volontiranjem i dječaci i djevojčice. U tablici 2. vidi se da aritmetička sredina dječaka iznosi 4.54, skoro podjednako kao i kod djevojčica 4.77. Prema odgovorima na otvorena pitanja iz anketnog listića i fokus grupe, saznaje se da se malen broj učenika odlučuje na volontiranje zbog prilagodbe društvu, odnosno što bi u ovom istraživanju podrazumijevalo zbog želje da se prilagodi većini pripadnika muškog ili ženskog roda. Većina učenika je potaknuta samoispunjenjem ili samoostvarenjem, odnosno unutarnjim (intrinzičnim) motivima. Odlučuju se na volontiranje, svjesni činjenice da od volontiranja ne mogu očekivati neku materijalnu zaradu. Zato su uvelike nagrađeni unutarnjim ispunjenjem i zadovoljstvom koje ih obuzima, znajući da su u nečijem životu učinili veliku promjenu.

3.3. Želja za ponovnim volontiranjem

Tablica 3. Želja za ponovnim volontiranjem

	N	%
Ne	0	0.0
Možda	3	5.0
Da	24	40.0
Da, već volontiram	33	55.0

Istraživanjem je ispitana i želja za ponovnim volontiranjem na skali od 4 stupnja (1 - ne, 2 - možda, 3 - da, 4 - da, već volontiram), koja je prikazana u tablici 3. Vidljivo je, da se kod svih ispitanika javlja želja za ponovnim volontiranjem, što je možda potkrijepljeno i pozitivnim iskustvima, odnosno zadovoljstvom prethodnim volontiranjem. Oko 40% ispitanika se izjasnilo da želi ponovno volontirati, dok njih oko 55% već volontira iznova, u istim ili novim volonterskim aktivnostima. Ovaj pokazatelj jest vrlo pozitivan, jer nam govori da su učenici zadovoljni volontiranjem i da ih većina nastavlja ili namjerava nastaviti volontiranje.

3.4. Preporuka volontiranja drugima

Tablica 4. Preporuka volontiranja drugima

	N	%
Ne	0	0.0
Možda	9	15.0
Da	21	35.0
Da, već jesam	30	50.0

U tablici 4. prikazana je prosječna procjena preporuke volontiranja drugima na skali od 4 stupnja (1- ne, 2 – možda, 3 – da, 4 – da, već jesam). Ponovno je vidljivo da se kod svih ispitanika javlja želja da preporučite volontiranje drugima, što nam potvrđuje i prethodno doneseni zaključak da je velika većina volontera zadovoljna volontiranjem. Od 60 ispitanika, koliko ih je sudjelovalo u anketnom ispitivanju, njih 35% se izjasnilo da želi preporučiti volontiranje drugima, dok je njih 50% već i preporučilo volontiranje nekome iz svoje okoline. Prema podacima iz tablice 4. možemo pretpostaviti kako je većina ispitanika osviještena koliko vlastitim iskustvom, toliko i brojnim edukacijama, o pozitivnom iskustvu volontiranja pa nastoji proširiti i podijeliti vijest s drugima. Dijeljenjem pozitivnih vijesti i ukazivanjem drugima kako volonterstvo doprinosi sveukupnoj zajednici, privlači se velik broj novih, zainteresiranih, budućih volontera, koji tom neposrednom

preporukom shvaćaju važnost samih volonterskih aktivnosti i nužnost njihova očuvanja.

3.5. Posljedice volontiranja

Tablica 5. Posljedice volontiranja

	N	%
1. stekao/stekla sam novog prijatelja	13	21.7
2. naučio/naučila sam nešto novo o sebi	6	10.0
3. osjećao/osjećala sam se dobro jer pomažem drugima	42	70.0
4. osjećao/osjećala sam se dobro jer radim ono što je ispravno	17	28.3
5. naučio/naučila sam nešto novo, što prije nisam znao/znala	9	15.0
6. volontiranje mi je pomoglo da bolje naučim školsko gradivo	2	3.3
7. svojim ponašanjem i postupcima mogu promijeniti nečiji život ili napraviti neku promjenu u svijetu	30	50.0
8. dijelim isto mišljenje s prijateljima s kojima volontiram	10	16.7
9. naučio/naučila sam da je svako ljudsko biće vrijedno i dostojno naše pažnje (bez obzira bilo ono staro, siromašno ili bolesno)	30	50.0
10. shvatio/shvatila sam da si neki ne mogu sami pomoći, stoga im je potrebna naša pomoć	25	41.7
11. sigurniji/sigurnija sam u onome što radim i lakše dijelim svoja razmišljanja s ostalima (roditeljima, prijateljima, u školi)	7	11.7

12. puno više razgovaram s prijateljima, roditeljima, u školi	4	6.7
13. potaknuo/potaknula sam nekoga da počne volontirati i pomagati drugima	8	13.3
14. napravio/napravila sam promjenu u svojoj školskoj zajednici ili mjestu u kojem živim	6	10.0
15. više slušam samog/samu sebe i nastojim ostvariti svoje želje	6	10.0

Analizirajući tablicu 5. uočava se velika raznolikost u posljedicama koje su utjecale na učenike nakon volontiranja, odnosno sudjelovanja u volonterskim aktivnostima. Većina učenika odnosno njih četrdeset i dvoje (70% od ukupnih ispitanika), odabralo je *osjećaj zadovoljstva jer pomažu drugima*, kao jedan od primjera posljedica volontiranja: „*Jednom kada sam čitala osjećala sam se dobro jer sam poticala mlade da čitaju.*“, „*Na volontiranju sam se osjećala dobro jer pomažem drugima. Drugima smo pomagali na razne načine: organizirajući predstavu i nastupe u Domu za starije i nemoćne, pomažući u učenju onima koji to sami ne mogu.*“, „*Osjećao sam se dobro jer pomažem drugima i jer sam ih vidio kako su sretni, osmijeh na licu i zato jer kad pomognem nekom on će sigurno pomoći i meni jednog dana.*“, „*Pa pomagala sam pofarbati školske zidove i drago mi je što je moj dizajn na zidu!*“, „*Osjećao sam se dobro jer pomažem drugima. Mislio sam na to da su i oni sada sretni.*“.

Velik broj učenika, zanimljivo i podjednak broj, odnosno njih trideset (50% od ukupnih ispitanika), odabralo je ova dva ponuđena primjera kao jednu od posljedica volonterskog iskustva: „*svojim ponašanjem i postupcima mogu promijeniti nečiji život ili napraviti neku promjenu u svijetu*“ i „*naučio/la sam da je svako ljudsko biće vrijedno i dostojno naše pažnje (bez obzira bilo ono staro, siromašno ili bolesno)*“. Jako su zanimljivi i inspirirajući odgovori koje su učenici napisali odabirući jedno od ova dva primjera ili oba primjera: „*Zbog volontiranja sam naučila nešto novo o sebi, volim pomagati ljudima, volim vidjeti ljude sretno, volim znati da se osjećaju bolje zbog moje pomoći, ja ipak mogu promijeniti život*“.

nekoga drugoga, mogu mu postati bolji prijatelj. Volim raditi promjene, čine me sretnom, kada razmislim da se nekome promijenio cijeli život radi sitnice koju sam napravila, osjećam se oduševljeno i pomalo začuđeno. Napravila sam promjenu. Sretna sam što moja škola ima volontere, jer znam da ih mnoge škole nemaju, po mome mišljenju svaka bi škola trebala imati volontere.“, „Mi svojim postupcima možemo pomoći drugim ljudima, i netko je npr. bolestan možemo mu pomoći da ozdravi i svi makar malim dijelom pridonijeti svijetu. Uvijek možemo naučiti o sebi na dr. načine pomaganjem. Naučila sam da svi ljudi jednako vrijede. Iako su neki siromašni, bolesni itd. Svakome možeš pomoći na neki način, uvijek moramo vjerovati u to.“, „Shvatila sam da na zemlji postoji mnogo nesretnih ljudi kojima je potrebna naša pomoć. Ja ne mogu pomoći svima, ili učiniti nešto za sve, ali ako pomognem jednoj osobi, to će za 1 smanjiti broj ljudi koji su nesretni, i time može nastati lančana reakcija kojom će i drugi pomagati.“, „Svi smo jednako vrijedni.“, „Osjećala sam se dobro jer sam znala da radim nešto korisno i ispravno i da tako pomažemo drugima radeći male stvari, a rezultat može biti velik.“, „Svako biće je vrijedno poštovanja i pažnje, tako ja nisam nikog diskriminirala ni odgurivala od sebe.“, „Svaki čovjek zaslužuje pomoć koja mu je potrebna.“. Posebno zanimljiv je bio odgovor jedne učenice, koja je zaokruživši primjer „naučila sam da je svako ljudsko biće vrijedno i dostojno naše pažnje (bez obzira bilo ono staro, siromašno ili bolesno)“ to prokomentirala ovako: „U volontiranju sam doista to naučila jer sam prije to manje cijenila nego što sad cijenim.“.

U velikom broju odgovora, uključujući i već nedavno spomenute, pronašao se i ovaj primjer kao jedan od posljedica volontiranja „shvatio/la sam da si neki ne mogu sami pomoći, stoga im je potrebna naša pomoć“. Taj odgovor pronašao se u dvadeset i pet učeničkih odgovora odnosno 41.7% od ukupnih ispitanika uvrstilo je taj primjer u svoj vlastiti odgovor kao posljedicu volontiranja: „Jer znam da je to što pomažem i činim ono što je ispravno i dijelim isto mišljenje jer svi moji prijatelji među volonterima misle da treba pomagati i brinuti se za druge koji to ne mogu.“.

Među primjerima koji su se najmanje istaknuli u odgovorima učenika kao posljedica volontiranja, pronašao se primjer „puno više razgovaram s prijateljima, roditeljima, u školi“, koji je izabralo samo četvero učenika (6.7% od ukupnih ispitanika) te primjer „volontiranje mi je pomoglo da bolje naučim školsko gradivo“,

koji je izabralo samo dvoje učenika (3.3% od ukupnih ispitanika). Taj podatak govori da volontiranje samo malim dijelom utječe, i to većinom samo na pojedince, tako da potiče ili razvija kod njih komunikativnost, otvorenost i sigurnost u govoru i izražavanju te vrlo malim dijelom na poboljšanje njihovog školskog uspjeha. Razlog tome može biti i u samom karakteru volonterskih aktivnosti koje se vjerojatno ne dotiču tih stavaka odnosno ne sadrže u sebi mogućnosti da bi razvijale te kompetencije kod učenika. S druge strane, isto tako analizirajući pojedine odgovore učenika mlađeg uzrasta, dolazi se do zaključka kako većina njih nije prepoznala ili shvatila kako su volonterskim iskustvom, zapravo profitirali u odgojno-obrazovnom smislu. Pojedini učenici čak jasno iskazuju u vlastitim odgovorima kako su volonterskim iskustvom stekli neka znanja i usavršili vještine, ali to nisu prepoznali među ponuđenim primjerima kao posljedicu volontiranja: „*Bolje pišem sastavke zato što puno više novosti doznajem kako čitam knjige, volontiram zato što čitam iz ljubavi prema djeci.*“, „*Bolje sam naučila čitati zato što kad sam počela volontirati više sam zavoljela knjige.*“, „*Prije nisam znao kako naučiti čitati napamet, a sada znam.*“. Iako ih ima malo, zanimljivi su pojedini odgovori učenika, koji se dotiču gore navedenog primjera „*puno više razgovaram s prijateljima, roditeljima, u školi*“, s time da se otvorenost u komunikaciji i jača sigurnost prilikom javnog nastupa prepoznaje i u odgovorima dviju učenica iz Osnovne škole Frana Galovića, koje su sudjelovale u fokus grupi. Jedna djevojčica je otvoreno priznala kako se prvi put pronašla u situaciji da mora samostalno razgovarati s obitelji slijepog dječaka za kojeg su prikupljali donacije i sama je priznala kako je privremeno imala strah od samog razgovora, ali kada je razgovor bio uspostavljen, telefonskim putem, ona je prebrodila taj strah i vrlo srdačno i pristupačno razgovarala s obitelji, čime je razgovor završio u vrlo dirljivom tonu. Drugi primjer se može pronaći u odgovoru djevojčice koja je priznala kako je volontiranjem postala samopouzdanija, odnosno sigurnija u sebe i svoj javni nastup, i kako bi se sa sigurnošću mogla pronaći u područjima volonterskih aktivnosti koja podrazumijevaju organizacijski i prezentacijski aspekt samog volontiranja. Još je nekoliko zanimljivih učeničkih odgovora iz anketnih listića bilo vezano uz navedeni primjer: „*Puno više razgovaram... to me promijenilo tako da više nisam jako sramežljiva.*“ „*Zbog volontera više pričam sa drugima.*“, „*Puno više razgovaram s ljudima-upoznala sam puno super ljudi.*“.

3.6. Analiza odgovora na otvoreno pitanje: „Što ti se najviše sviđjelo na volontiranju?“

Analizirajući odgovore učenika na otvoreno pitanje iz anketnog listića koje glasi: „Što ti se najviše sviđjelo na volontiranju?“, dolazi se do zaključka da se većini učenika najviše sviđjelo to što im se pružila mogućnost da pomažu drugima, a uz to ih je pratio osjećaj sreće i zadovoljstva što čine neko dobro djelo: „*uljepšavaju nekome dan*“. Na taj zaključak ukazuju odgovori učenika: „*Pomaganje drugima, usrećivanje drugih i osmijeh na licima mojih prijatelja i drugih; zabava na aktivnostima.*“, „*To što smo pomogli uveseliti neke druge ljude koje još nisam poznavala, a s time i usrećila sebe.*“, „*Jako mi je zanimljivo i drago kada nekoj osobi pomognem. Najviše mi se dopalo kada smo mi volonteri kao škola pomogli slijepom dječaku za kojeg smo skupljali potrebštine te smo jako puno toga skupili. Jako sam bila sretna kada sam vidjela osmijeh na licu te obitelji.*“.

Većina odgovora se odnosila na zadovoljstvo organizacijom volonterskih aktivnosti, koje su provodili i na kojima su sudjelovali: „*Sviđjelo mi se to što idemo u knjižnicu čitati djeci iz vrtića, to što volim čitati.*“, „*Kad smo skupljali igračke, obuču, knjige za azilante, čitanje u knjižnici, stekla sam dojam da pomažem drugima. One igre u dvorani, Peticom do znanja.*“, „*Sviđalo mi se što smo odlučili farbat zidove i filmić mi se jako sviđao, ali je u jednom dijelu bio jako dosadan, ali uglavnom mi se sviđao.*“.

Zanimljiv podatak jest kako je velik broj učenika povezalo volontiranje sa zabavom i druženjem, kao mjesto na kojem provode zajedničko vrijeme s prijateljima, pritom se zabavljajući i izgrađujući bolje suradničke odnose, podržavajući timski rad te složnost prilikom donošenja zajedničkih odluka. Taj podatak potkrjepljuju ovi učenički odgovori: „*Pomažemo drugima, zabavno je, provodimo zajedničko vrijeme...*“, „*Pomaganje drugima i surađivanje (poboljšavanje odnosa među prijateljima).*“, „*Sviđjela mi se lakoća s kojom mladi ljudi nešto mogu dogovoriti kada je riječ o nečem tako humanom.*“, „*Pomaganje potrebitima, timski rad, sreća...*“.

Među rjeđim odgovorima, ali podjednako zanimljivim, koji odgovaraju na pitanje općeg pozitivnog dojma i utjecaja koji je volontiranje ostavilo na učenicima,

pronašli su se ovi odgovori: „*Na volontiranju mi se najviše sviđjela prilika da pomognem drugima i da steknem nove prijatelje.*“, „*Da budem iskrena, najbitniji dio jesu slobodni sati i izostanak sa sata, iako jako uživam u volonterskim radovima i sretna sam kada volontiram.*“, „*Pomaganje drugima. Svoj i njihov osmijeh na licu i ako pomognem ja njima oni će i meni jednog dana.*“. Iz ovih odgovora može se zaključiti kako neki učenici volontiranje smatraju određenom vrstom profita. Ta dobit se može odraziti u stjecanju novih prijatelja, mogućnosti dobivanja više slobodnih sati s redovne nastave ili shvaćanje volontiranja kao uzajamne pomoći. Koliko god se ta dobit od volontiranja smatrala egocentrično usmjerenom, nju se treba sagledati i iz druge perspektive, odnosno može se vidjeti koliko velik doprinos volontiranje ima na život mladih.

Osim što volonterske aktivnosti potiču druženje i socijalizaciju, one povezuju i osobe različitog karaktera, mišljenja, znanja i potreba. Na volontiranju se osoba može lakše približiti i sprijateljiti s onima s kojima možda nikad ne bi stupila u kontakt u svojoj svakidašnjoj okolini. Ponekad se volonterskim aktivnostima pridaje malo veća važnost, pa tako učenici koji sudjeluju u volonterskim klubovima mogu dobiti izostanak sa sata ili slobodan sat zbog nužnosti pripreme i dogovora oko provođenja volonterskih aktivnosti. Time pojedini učenici smatraju privilegiju što su jedni od članova volonterskog kluba i sudjeluju u aktivnostima koje su im zanimljive i kojima se pridaje velika važnost. Iako bi volontiranje trebala biti dobrovoljna aktivnost koja se obavlja u slobodno vrijeme, ipak sagledavajući ovo mišljenje iz drugačije perspektive, može se zaključiti kako i učenici shvaćaju da pridonose nečemu važnome i tome se u potpunosti posvećuju, unoseći u to što je više moguće svojeg znanja i vještina. Zbog svoje uloge osjećaju se ponosno, korisno i sam rezultat volontiranja budi u njima onaj efekt samoostvarenja. Koliko god učenici vidjeli samo vanjsku korist od volontiranja, prema njihovom zadovoljstvu sudjelovanjem u volonterskim aktivnostima, možemo zaključiti da su primili puno veću i važniju unutarnju korist od volontiranja, koja izgrađuje njihov karakter, mišljenje i vrijednosti koje nose u sebi i koje će prenijeti drugima. Tako da je mišljenje o uzajamnoj pomoći koju dobivamo volontiranjem, zapravo izrečeno u prethodnoj rečenici, jer volontiranje podjednako pomaže nama koliko i onome kome je pomoć pružena.

3.7. Analiza rezultata sa fokus grupe

Fokus grupa je provedena s učenicima viših razreda Osnovne škole Frana Galovića, članovima volonterskog kluba. U razgovoru s učenicima izmjenjivale su se različite teme vezane uz volontiranje, kao na primjer, suradnja s Caritasom, načini i oblici provođenja volonterskih aktivnosti i njihova promocija, zatim mogućnosti i mišljenje učenika o volontiranju izvan neke odgojno-obrazovne ustanove, za čime se povuklo i pitanje vezano uz zakonske odredbe o volontiranju, motivi vezani uz volontiranje, iskustva i pozitivne posljedice s volontiranja, problemi prilikom organizacije volonterskih aktivnosti te ideje i razmišljanja o boljoj zajednici.

- ***Suradnja s Caritasom***

Velik broj volonterskih projekata u sklopu odgojno-obrazovne ustanove započinje u suradnji s nekom već postojećom humanitarnom udrugom, a u Hrvatskoj je to najčešće Caritas: „*Na razini škole smo sa Caritasom surađivali.*“. Zbog preraspodijele posla i odgovornosti, ali i sustavnije organizacije određenog volonterskog projekta ili akcije većina škola odluči se na ovu suradnju. S druge strane, putem Caritasa, škole, a i sami volonteri, dobivaju mnoštvo povratnih informacija o korisnicima volontiranja, odnosno brže i jednostavnije saznaju kojim osobama je pomoć potrebna i kako krenuti u realizaciju samog volonterskog projekta: „*pa smo mi odlučili uz pomoć Caritasa samo jednu obitelj usrećiti.*“.

Tako su uz pomoć Caritasa učenici-volonteri organizirali i proveli uskršnje i božićne akcije u svojoj školi prikupljajući donacije za obitelji u potrebi. Na prijedlog učenika-volontera iz Prirodoslovne škole Vladimir Prelog pokrenuta je jedna volonterska akcija za Božić koja je pronašla posebno mjesto u sjećanju učenika Osnovne škole Frana Galovića, članova volonterskog kluba. Prikupljale su se donacije za slijepog dječaka, čija je obitelj bila u financijskim poteškoćama zbog potreba liječenja: „*(...)pošto obitelj, zato što je slijep ima malih poteškoća financijskih, pa smo se mi cijela škola udružili da njima pomognemo. Za to su nam dali ideju Prirodoslovna škola Vladimira Preloga, koji imaju volonterski klub i koji svake godine, ja mislim, za isto tako tri ili četiri obitelji skupljaju, onda im isto tako naprave priredbu i dođu kod njih i druže se malo. No mi nismo tako velika škola i to, pa smo mi odlučili uz pomoć Caritasa samo jednu obitelj usrećiti.*“.

- ***Načini i oblici provođenja volonterskih aktivnosti i njihova promocija***

Iz razgovora s učenicima i prikupljajući informacije iz raznih izvora odnosno publikacija koje se bave volontiranjem mladih, dolazi se do zaključka da većina učenika sudjeluje najčešće u posrednim oblicima volontiranja, iako već se pomalo primjećuje i sve veći pomak prema neposrednim oblicima volontiranja. Prilikom posrednog volontiranja učenici nisu u izravnom kontaktu s korisnicima volontiranja, već im raznim drugim načinima i neizravnim putevima pokušavaju pomoći. To je najčešće realizirano na način da se u školi pokreće neka humanitarna akcija u kojoj učenici-volonteri prikupljaju donacije ili potrepštine za korisnike volontiranja, ili izrađuju nakit, bedževe, dekorativne predmete, čiji se prihod, od prodaje na štandu, donira u dobrotvorne svrhe: „*Pa skupljali smo čepove, koji su kasnije za lijekove išli. Sad (...) ćemo raditi za biciklijadu bicikličice i onda će se to kao broševi prodavati (...), onda ćemo još vjerojatno plesti nekakve narukvice i to izrađivati i onda prodavati i sav prihod od toga ide u humanitarne svrhe.*“, „*I još kad su bile one poplave u Slavoniji, onda smo isto skupljali i igračke i odjeću. I za izbjeglice, na početku godine smo napunili, knjižnica je bila prepuna svega, ja sam slagala sa knjižničarkom i stvarno je bilo sve prepuno.*“.

Iz razgovora s učenicima, primjećuje se i da se učenicima prilikom volontiranja ponekad pridaju poslovi manje odgovornosti, pa tako prilikom kontaktiranja Caritasa, Hrvatskog Crvenog križa ili drugih humanitarnih udruga posreduje pedagoginja škole. Tako su na pitanje, tko je bio zadužen kontaktirati Caritas, učenici složno odgovorili: „*Pedagogica, ali zato jer smo maloljetni.*“.

Pozitivan pomak prema neposrednim oblicima volontiranja, odnosno oblicima volontiranja gdje su učenici bili u izravnom kontaktu s korisnicima volontiranja saznaje se iz drugih primjera volonterskih aktivnosti koje su učenici Osnovne škole Frana Galovića organizirali i provodili. Najpoznatiji takav projekt humanitarnog karaktera započeo 2014. godine i koji se svake godine iznova provodi jest biciklijada pod nazivom *Franov bicikl* ili *Dugave pedaliraju*. Na biciklijadi se prikupljala humanitarna pomoć: igračke, odjeća, obuća, knjige i slikovnice, za korisnike Centra za tražitelje azila u Dugavama. Učenici su izrađivali i bicikle, male broševe, čiji je novac od prodaje uplaćen na račun Zaklade Ana Rukavina.

Osim tog humanitarnog karaktera projekt je imao i edukativni karakter, odnosno promicala se zaštita djece u prometu, uz elemente građanskog i zdravstvenog odgoja, nastojeći ukazati na nedostatnu infrastrukturu za sigurno prometovanje djece i odraslih u naselju Dugave te nedosljednosti u provođenju Zakona o sigurnosti cestovnog prometa: „*To je biciklijada koja se održava ne samo na razini škole nego na razini cijelih Dugava i ona služi zapravo za to da se upozori vlasti, da ovdje više u Novom Zagrebu i pogotovo u Dugavama treba više onih biciklističkih staza i traka i sveg toga, a nekako na taj način se slavi i škola Frana Galovića. U sklopu biciklijade imamo puno radionica, poslije sa ljudima isto koji volontiraju, prezentiraju neke sportove, neke aktivnosti i onda još dodatno poslije zabavljaju ljude.*“. Uz pomoć volonterskog kluba osim same biciklijade, odnosno vožnje biciklima, organizirane su i brojne radionice te druge volonterske aktivnosti, koje su privukle mnoštvo sudionika. Dakle, volonteri su sudjelovali u organizaciji i provođenju: nagradne tombole, mjerenju ekološkog otiska, oslikavanju zidova škole, prikazivanju filma *Besplatno* autorice Vlatke Vorkapić, pripremanju izložbe učeničkih fotografija s prošlogodišnje biciklijade, poučavanju nekih sportova, te prikupljanju donacija u dobrotvorne svrhe: „*Neki su volontirali, neki su vozili. Možete se uključiti ili kao biciklist ili kao volonter, ali ima još i drugih radionica, kao bilo je oslikavanje zida u kuhinji, sad su nešto spominjali da će biti kao nekakvo kino i da će biti nekakvi grafiti i za urediti školu. Nije samo bicikliranje već su i neke sportske aktivnosti, gdje donesu kao teniske mreže, pa uče djecu igrati tenis i tako to, ima i drugih radionica.*“. U cijeli taj projekt bila je uključena i lokalna zajednica, uključujući vrtić, knjižnicu te policijsku postaju te naselja Dugave. Velik broj sudionika, preko 350 koji su sudjelovali na biciklijadi, pokazuje velik uspjeh volonterske akcije, ali i odličnu popularizaciju, odnosno promociju volontiranja. Učenici su uspjeli zainteresirati i privući stanovnike svog naselja da se uključe u volontersku akciju, ali i da postanu više osviješteni o samom volontiranju i kako ono doprinosi poboljšanju njihove zajednice. Ovakvi događaji povećavaju vidljivost humanitarnih projekata i pomažu oko boljeg povezivanja lokalnih zajednica i škola, ali i da šira javnost dobije informacije o akcijama koje se provode. Te humanitarne akcije razvijaju kod učenika nove kompetencije ključne za njihovo svakodnevno funkcioniranje u društvu (Roth i sur., 2015).

Iz razgovora se saznaje kako su učenici sudjelovali i u drugim volonterskim aktivnostima, gdje su bili u neposrednom kontaktu s korisnicima volontiranja, te su izrazili svoje mišljenje o prednostima takvog oblika volontiranja, iskazujući želju za što većim sudjelovanjem u takvim volonterskim aktivnostima: „*I kad su nam došli vrtićanci... kad smo ih vodili po školi i kad su bili na satu.*“, „*(...) išli smo van za Dan planeta zemlje, išli smo čistiti i skupljati smeće tu oko škole i po Dugavama. I recimo išli smo prošle godine za Božić u vrtić, tu kod nas u Dugavama i onda smo tamo imali predstavu i išli smo u niže razrede.*“, „*Mislim, ne volontiramo mi samo ovdje, nego i sami za sebe, tako smo i sa čitalačkom otišli prošle godine u vrtić i tamo predstave prezentirali njima, i to mi se jako sviđjelo.*“, „*(...) koji smo viši razred i ako nam neki predmeti idu bolje, nastojimo pomoći nižim razredima ili u našem razredu, koji su u nekom predmetu slabiji... onda je bio jedan dečko u 5. razredu, kojemu su išli neki predmeti loše, pa sam ja onda radila s njim.*“, „*(...) kad smo tom dečkiću pomogli i bio je sretan... i bilo mu je drago... bilo je malo osobnije, zato što su oni došli i mogli smo se družiti s njima... ljepše nego kada nešto samo ovako skupljamo, pa za Caritas damo novce...*“.

- ***Mogućnosti i volontiranje učenika izvan odgojno-obrazovne ustanove***

Zanimljiva rasprava koja se pokrenula tokom razgovora s učenicima bila je vezana uz mogućnosti i želju za volontiranjem izvan odgojno-obrazovnih ustanova. Na pitanje sudjelovanja učenika na volontiranju izvan škole, svi su učenici složno odgovorili kako nisu nigdje sudjelovali. Kao razlog tome, naveli su ograničavajuće zakonske odredbe, koje im ne dozvoljavaju da volontiraju negdje samostalno, bez pratnje odrasle osobe: „*Nažalost, ne smijemo mi jer smo premladi da volontiramo negdje bez nekakve pratnje odrasle osobe.*“.

Učenici su izrazili nezadovoljstvo zakonskim odredbama i školskim propisima, koji ih ograničavaju da realiziraju neke zamišljene volonterske projekte i ideje unutar školske zajednice ili u sklopu akcija koje provodi volonterski klub: „*Pa mi smo htjeli u sklopu škole da idemo do Dumovca i onda tamo recimo volontiramo sa životinjama i to smo htjeli napraviti kao na razini školskih volontera pa nam nije dala škola da idemo zapravo nismo se stigli niti organizirati. Nema veze, najvjerojatnije nam ne bi dali jer je to puno papirologije, zato jer smo još*

premladi.“, „Samo što mi imamo puno ideja i puno bi toga mogli napraviti, samo što ne možemo, zato što nam to uvijek netko brani. (...) Ali nekad, dobro razumijem, mi svi tu još imamo 14 ili 13 godina i ne možemo baš sve raditi ko može netko kao u srednjoj školi ili odrastao koji volontira, no mislim da je bitna dobra volja.“. Ta teza, koju mladi iznose kao razlog zašto nisu uključeni u neke izvanškolske volonterske aktivnosti, može se iščitati i iz *Zakona o volonterstvu* (NN 22/13), koji je prethodno spomenut u ovom radu u poglavlju *Zakon o volonterstvu*. Isto tako, i druga teza do koje mladi dolaze, a odnosi se na nemogućnost samostalnog odlučivanja o volonterskim aktivnostima te nailaženje na brojne prepreke u provođenju istih, može se izvesti iz sastavnog dijela koji čini *Zakon o volonterstvu* (NN 22/13), a prethodno je spomenut u ovom radu. Njime se jasno ističe kako maloljetnici mogu volontirati samo na onim aktivnostima primjerenima njihovoj dobi i razvoju, koje ne ugrožavaju njihovo zdravlje, uključujući fizičko, mentalno i intelektualno. Iako se ovaj stavak iz zakona može protumačiti na razne načine, djelatnici odgojno-obrazovnih ustanova te raznih volonterskih i socijalnih udruga, tumače ih na vrlo strog način, pa ponekad i prezaštićuju svoje učenike-volontere. S druge strane, udruge ne žele preuzeti tu veliku odgovornost za maloljetne volontere te ih ne uključuju u svoje volonterske programe, niti pokreću suradnju sa školama. Učenici smatraju da je zakon o volontiranju prestrogo postavljen prema maloljetnim učenicima i da im se dosta toga zabranjuje, pogotovo da volontiraju u onim aktivnostima za koje smatraju da su sposobni.

Osobit primjer zabrane volontiranja koji se u ovoj diskusiji istaknuo bio je volontiranje učenika u skloništima za napuštene životinje. Većina učenika izrazila je iznimnu želju da volontiraju u izravnom doticaju s korisnicima, pogotovo pomaganje napuštenim i nezbrinutim životinjama, koje su smještene po skloništima. Iako bi se prema zakonskim propisima volontiranje na takvim aktivnostima moglo protumačiti, i u Republici Hrvatskoj se najčešće tumači, kao izlaganje učenika neposrednim opasnim situacijama ili potencijalno ugrožavanje njihova zdravlja, ipak se to može opovrgnuti primjerom spomenutom u poglavlju *Volontiranje maloljetnika u SAD-u*, gdje se jedna učenica Molly, uz dozvolu roditelja uključila u humanitarnu udruhu koja pomaže ozlijeđenim, nezbrinutim, divljim životinjama. Zakon, kao i školski propisi umjesto da privuku mlade k volontiranju, odnosno da se što više uključuju u

volonterske programe i da postanu aktivni volonteri, oni zapravo stvaraju potpuno suprotan efekt na mlade. Umjesto da mladi kvalitetno i sa zadovoljstvom upotpune svoje slobodno vrijeme te doprinesu svojoj zajednici, većina ih odustaje od velikog broja vlastitih ideja za pokretanje volonterskih projekata. Razočarani brojnim preprekama i ograničenjima, ne uključuju se u već postojeće volonterske programe i ne usude se pokrenuti suradnju s nekim udrugama i socijalnim ustanovama. To dovodi do iznimno malog broja maloljetnih volontera u osnovnim školama te malog broja sudionika u volonterskim klubovima. Kad se učenicima previše toga brani, i daje im se premalo slobodnog prostora za razmišljanje i odlučivanje, oni se osjećaju ugroženo i nezadovoljno, pritisnuti su od strane i mišljenja odraslih te najčešće vrlo brzo odustaju ili izbjegavaju ono što ih može dovesti u situaciju gdje će ih kritizirati, umanjivati važnost njihovog mišljenja te im ograničavati njihovu slobodu kretanja i djelovanja.

Velik problem predstavlja i nedovoljna razvijenost obiteljskog volontiranja, ali i needuciranost građana o vrijednostima volontiranja, čime roditelji zabranjuju ili ne podržavaju uključivanje njihove djece u volonterske djelatnosti, pretjerujući u njihovoj nepotrebnoj zaštiti. S druge strane, brojne humanitarne udruge i ustanove koje započinju neke volonterske projekte, najčešće su u nedostatku volontera, što posljedično može uzrokovati i odlazak nekih njihovih redovnih volontera koji bivaju preopterećeni, odnosno na njih se stavlja prevelika količina obveza i poslova koje moraju izvršavati. Uz velik broj volontera, sama zahtjevnost i količina određenog posla nastoji se podjednako raspodijeliti na način da nitko ne snosi teret volontiranja, već da odradi svoj dio posla i uživa u zadovoljstvu učinjenim djelom. Više volontera odradit će u kraćem vremenu više toga, a sama kvaliteta obavljenog rada će se uvećati. Isto tako, volontiranje maloljetnika, potrebno je što više popularizirati, odnosno proširiti i podijeliti pozitivna iskustva s učenicima škole, roditeljima i općenito s ljudima iz njihove zajednice.

Potrebno je osvijestiti građane kako je volontiranje neophodno potrebno i iznimno vrijedno i važno ne samo zato što je pozitivno za zajednicu već se njime stvaraju svjesne i odgovorne mlade osobe, koje će razvojem karaktera i unutarnjih vrijednosti doprinijeti unaprjeđenju i razvoju društva u cjelini. Promoviranje i vrednovanje volonterskog rada može se obaviti i putem javnih pohvala i zahvala

volonterima na Vijeću učenika, satu razrednika, roditeljskom sastanku te prilikom javnog nastupa na priredbi ili nekom događanju koje se održava pred cijelom školom.

Osim zakonskih ograničenja, koja su najveća prepreka volonterskim udrugama da u svoj program uključe maloljetne volontere i preuzmu na sebe brigu o njima, često u tim udrugama dominira i preslaba organizacija. Udruge ne pružaju mogućnost educiranja mladih volontera i ne osiguravaju uvjete za postavljanje supervizora, odnosno osobe koja bi imala nadzor nad volonterima, pomagala im, usmjeravala ih i educirala. To bi bila osoba od povjerenja, spremna preuzeti brigu i odgovornost za maloljetne volontere. Kao što je već spomenuto, postoji mogućnost da je Zakon o volonterstvu prestrog prema maloljetnicima ili ih odgojno obrazovne ustanove, udruge i drugi socijalni objekti prestrogo tumače i ne žele preuzeti odgovornost na sebe, dok se zbog premale popularizacije volontiranja u Hrvatskoj premalo razvija obiteljsko volontiranje. U drugim državama svijeta, pogotovo u Sjedinjenim Američkim Državama, situacija vezana uz volontiranje maloljetnika jest potpuno drugačija, a pogotovo je dosta razvijeno obiteljsko volontiranje. To potvrđuju i brojni primjeri volonterskih iskustava maloljetnika, koji su spomenuti u prethodnom poglavlju *Neki primjeri volontiranja maloljetnika*. Iz svih ovih priča koje je autorica Susan K. Perry (2000) prikupila od mladih, maloljetnih volontera može se uočiti velik potencijal koji učenici, djeca i općenito maloljetnici nose u sebi, a koji uvelike može pridonijeti razvoju i još većem napretku volonterske djelatnosti u svijetu. Učenici posjeduju brojne organizacijske sposobnosti te započinju volontirati potaknuti najčešće intrinzičnim motivima. Spremni su na sebe preuzeti sve odgovornosti te posvetiti volontiranju većinu svog slobodnog vremena kako bi ostvarili cilj koji su si zadali. Pritom se izlažu raznim poslovima korespondencije i organizacije te provođenja i unaprjeđivanja vlastitog projekta uz promoviranje njegovog glavnog cilja. Nisu niti svjesni svoje velike uloge u volonterskom projektu kojeg su osmislili, a njime razvijaju svoje komunikacijske, prezentacijske, poduzetničke, marketinške sposobnosti te povrh svega humane osobine, poput tolerancije, empatije, suradnje i zajedništva.

- **Motivi vezani uz volontiranje**

Različiti motivi potaknuli su učenike da se odluče i krenu u volonterske pothvate. Jedan od lijepih primjera, koji se saznaje iz razgovora, jest onaj o osnutku volonterskog kluba, proizašlog iz samostalne inicijative učenika. Uz to se može vezati motiv socijalno-osviještenog građanina, koji su učenici usvojili kroz edukaciju i razne programe međupredmetnih i interdisciplinarnih sadržaja Građanskog odgoja i obrazovanja. Učenici su svjesni da mogu pridonijeti dobrobiti i razvoju društva u kojem žive te se kao takvi odlučuju da postanu aktivni građani koji će unositi pozitivne promjene u svoju zajednicu. Prateći događaje koji se zbivaju u njihovom društvu, medijima i okolnoj zajednici, vezane uz pokretanje raznih humanitarnih akcija, volonterskih klubova te volontiranje u sklopu raznih udruga, učenici se odlučuju na pokretanje vlastitog volonterskog kluba. Zapravo ideja je proizašla u tijeku događaja nakon što su na jednom sastanku Vijeća učenika dvije učenice održale prezentaciju o promicanju nenasilja i ne govora mržnje. Učenice su zaključile kako bi korisno bilo imati u školi neki klub u kojem bi se moglo razgovarati o problemima koji se javljaju u njihovoj školi, društvu i zajednici, općenito, ali u tom klubu bi se dogovarali i načini kako razriješiti te probleme s kojima se učenici i društvo suočavaju. Osim što bi se na tim sastancima dogovarali o potencijalnim idejama koje bi mogle razriješiti problem, većina njih bi se kasnije i provodila u djelo, što bi se, naravno, odvijalo na volonterskoj razini, odnosno na dobrovoljnoj volji i vremenu koje su učenici spremni uložiti u taj projekt. Na pitanje, kako su započeli s volonterskim akcijama, učenica daje detaljan odgovor o osnutku volonterskog kluba: *„Prvo što je bilo, kad smo mi sve to počeli, tako što smo, ja i jedna moja prijateljica smo radili, to nije bila ideja volonterskog kluba, mi smo radili prezentaciju o jednoj udruzi koja se bavila promicanjem nenasilja i ne govora mržnje na internetu i onda prijateljica i ja, pošto je prijateljica predsjednica Vijeća učenika, na Vijeću učenika smo imali tu prezentaciju, onda smo mi, nas dvije dobile ideju da osnujemo nekakav klub u školi, tako da bude po šestero učenika iz 7. i 8. razreda, koji bi se tako nalazili jednom ili dvaput mjesečno i razgovarali o tom problemu i kako bi ga mogli riješiti. Onda se to jednostavno tako razgranalo i išli smo u sve više smjerova, pa smo onda zapravo postali volonterski klub.“*

Prilikom razgovora o vodstvu volonterskog kluba, može se primijetiti određena razina slobode i samoinicijative učenika prilikom dogovora o volonterskim projektima koji će se provoditi, što ukazuje na još jedan pozitivan pomak prema samostalnosti učenika, odnosno pravo na slobodu izbora i djelomično preuzimanje odgovornosti za svoje postupke. Učenicima se ne nameće tuđa ideja, već samostalno pronalaze i otkrivaju nove, vlastite ideje. Time se kod učenika razvija kreativnost, mogućnost kritičkog promišljanja i zaključivanja, organizacijske i djelomično poduzetničke osobine i vještine, kao prezentacijske vještine. Zbog *Volonterskog zakona* (NN 22/13), koji djelomično prezaštićuje volontere, i dalje velik dio odgovornosti, vodstva i provedbe snosi koordinatorica volontiranja koja odlučuje koje će se volonterske aktivnosti provoditi. Ipak, primjećuje se i velik pozitivan pomak koji je koordinatorica primijenila kod ove volonterske skupine učenika. Tako su učenici prilikom razgovora o vodstvu volonterskog kluba odgovorili da je za to zadužena: “ *Pedagogica i jedno vrijeme profesorica iz povijesti.*“, a prilikom razgovora o dogovoru volonterskih aktivnosti koje će se provoditi, učenici daju odgovor: „*Mi se zapravo dogovaramo onako svi između sebe, ali ako baš stvarno se za nešto odlučimo onda, naravno, za to tražimo dopuštenje pedagogice i savjet od profesorice.*“.

Uz motiv socijalno-osvijestjenog građanina, podsvjesno se javlja kod učenika i motiv socijalnog kapitala koji oni stječu volontiranjem. Većina učenika je spomenula kako je počela volontirati zato jer volontiranje postaje sve popularnije u njihovom društvu, pa tako i većina njihovih vršnjaka volontira, što bi se moglo argumentirati i time da netko od njihovih prijatelja volontira ili su učenici svjesni da bi se volontiranjem mogli sprijateljiti i povezati s nekim učenicima iz njihove škole, s kojima se nisu imali prilike upoznati. Nekima su motivi bili znatiželja ili pozitivno iskustvo prethodnim sudjelovanjem u nekoj od volonterskih akcija, dok su neki bili potaknuti prijedlogom nastavnika ili koordinatora volonterskih aktivnosti, koji su širili pozitivne dojmove vezane uz volontiranje. Neki od odgovora učenika, glasili su ovako: „*Pedagogica. Ja mislim da s vremenom danas volontiranje počinje biti sve popularnije među našim vršnjacima i svima se sviđa takav način rada i aktivnosti u slobodno vrijeme.*“, „*(...) ali postoji i isto poticaj, ne samo zato što je popularnije u našoj školi, već prije smo imali puno tih akcija, gdje zapravo nismo imali volontere,*

nego bi se samo to raspodijelilo među učenicima, ali ovako je to samo još potaknulo da ovi koji žele to raditi, mogu biti u klubu i stalno to raditi, a ne samo za jednu akciju kad im se to dodijeli.“, „Meni se sviđjelo taj osjećaj koji dobiš, nakon što volontiraš i radiš nešto dobro, i upoznaš puno ljudi, mi smo svi ovdje, zapravo nismo se ni znali. Išli smo u istu školu i svaki dan smo se vidjeli na hodnicima, ali nikad se nismo zapravo upoznali i tako ovo nas je sve zbližilo.“, „Mene je razrednica pitala da li želim biti volonter i onda mi se sviđjelo kak smo krenuli raditi.“.

- ***Iskustva i pozitivne posljedice s volontiranja***

Učenici su podijelili brojna pozitivna iskustva koja su doživjeli volontirajući, a većina njih se složila i da su ta pozitivna iskustva jedan od razloga zašto su i nastavili volontirati. Pozitivna iskustva učenika, najčešće su vezana uz osjećaj samozadovoljstva i samoispunjenja koje su volontirajući razvili, odnosno spoznaja da su učinili neko dobro djelo. Najviše su se ti osjećaji javljali kod učenika prilikom izravnog kontakta s korisnicima volontiranja. Osjećaj zahvalnosti koji se javio kod korisnika volontiranja i djelomično poboljšanje kvalitete njihova života postali su najvažniji faktori koji su utjecali na odluke i mišljenje mladih volontera. Volonteri su shvatili da mogu učiniti velike promjene i malim činom dobrog djela podići svoje zadovoljstvo i ponos.

U razgovoru se može primijetiti da su učenici nesvjesno najviše podigli svoje samopouzdanje, ali i poboljšali svoje komunikacijske, prezentacijske te ponajviše socijalne vještine. Iako učenici u izravnim odgovorima negiraju ili ne primjećuju ove pozitivne pomake na sebi kao posljedice volontiranja, ipak se iz njihovih odgovora, nevezanih uz to pitanje mogu izvući navedeni zaključci. Tako se može primijetiti u odgovoru jedne učenice porast samopouzdanja i samozadovoljstva, zbog volontiranja: „(...) *Mislim, ne volontiramo mi samo ovdje, nego i sami za sebe, tako smo i sa čitalačkom otišli prošle godine u vrtić i tamo predstave prezentirali njima, i to mi se jako sviđjelo.*“ Zadovoljstvo učinjenim dobrim djelom i jačanje samopouzdanja vjerovanjem u vlastito znanje i mogućnosti može se primijetiti u odgovoru učenice kod koje je najveći utisak tijekom volontiranja ostavio dječak kojem je pružila pomoć u nekim predmetima koji su mu išli lošije. Pretpostavlja se da je učenicu najviše dojmilo to što je bila u izravnom kontaktu s korisnikom

volontiranja, odnosno neposredno je pomagala učeniku i svjesno je mogla uočiti promjenu koja se dogodila kod učenika: „*Recimo pogotovo to, koji smo viši razred i ako nam neki predmeti idu bolje, nastojimo pomoći nižim razredima (...) onda je bio jedan dečko u 5. razredu, kojemu su išli neki predmeti loše, pa sam ja onda radila s njim.*“ Mogla je vidjeti kako se učenikovo znanje i shvaćanje pojedinih predmeta poboljšalo i to isključivo njenom zaslugom, čime se kod nje potajno javio osjećaj ponosa, samozadovoljstva, ali i samoostvarenja jer je učinila neko dobro djelo koje je urodilo svojim plodom. Kod jedne učenice se javio osjećaj samoispunjenja i unutarnjeg zadovoljstva nakon što je zbog posljedica svojeg volontiranja uočila zadovoljstvo i zahvalnost na licima korisnika volontiranja. Taj osjećaj ponosa i izgrađene duboke empatije prema onima kojima je pomoć najviše potrebna, ostat će joj urezan zauvijek u sjećanju i uvijek će ju podsjetiti na njezinu vrijednost i važnost postojanja: „*Meni je najljepše bilo kad smo skupljali potrepštine za slijepog dječaka. I kada smo mu to predali, obitelj je bila jako sretna.*“ Slično mišljenje i posljedice koje je volontiranje ostavilo na nju može se saznati i iz odgovora druge učenice: „*Volim kad imamo neke volonterske akcije, kad smo tom dečkiću pomogli i bio je sretan... i bilo mu je drago... bilo je malo osobnije, zato što su oni došli i mogli smo se družiti s njima... ljepše nego kada nešto samo ovako skupljamo (...)*“. Na neke učenike su poseban utisak ostavili korisnici volontiranja, koje su bolje upoznali i koji su im se nekom posebnom gestom zahvalili: „*I bilo je dobro kad su nam došli vrtićanci, pa kad su nam pjevali u razredima i bilo ih je lijepo slušati.*“, „*(...) kad smo ih vodili po školi i kad su bili na satu.*“. Jednoj učenici se posebno svidjela sama svrha volontiranja, odnosno kod učenice se kao pozitivna posljedica volontiranja probudila svijest socijalno-osviještene građanke koja čineći dobra djela pridonosi dobrobiti društva i svoje zajednice te korisno iskorištava svoje slobodno vrijeme: „*Meni nije lijepo samo to što pomažemo drugima, nego volim izrađivati, organizirati to, što ćemo sad izrađivati bickle i narukvice, i onda to da kasnije ode u neke svrhe. Da nije to bezveze potrošeno vrijeme, nego da znaš da tvoj trud i vrijeme odlaze za dobre stvari.*“.

Iz odgovora učenice može se zaključiti i kako joj je volontiranje doprinijelo i na osobnoj razini razvoja, jer je unaprijedila organizacijske i poduzetničke vještine, ponajviše kreativnost, inovativnost, kritičko promišljanje i dolaženje do zajedničkih

rješenja problema, suradnja i uvažavanje tuđeg mišljenja, ali i zauzimanje za vlastiti stav. Taj osjećaj poduzetničkog duha, ali i vlastitog iskustva u provođenju ideja u djelo te preuzimanje odgovornosti za vlastite postupke daje učenicima velik osjećaj važnosti i pripadnosti jednoj socijalno osviještenoj zajednici, koja teži jednom zajedničkom cilju. Iz sličnih razloga su se i u jednoj drugoj učenici probudile razne ambicije, kojih je tokom razgovora, djelomično, postala svjesna, ali je naglasila kako joj se najviše svidjela međusobna suradnja učenika te podjednako uvažavanje različitih mišljenja, što je doprinijelo odličnoj organizaciji i provedbi volonterskih aktivnosti: *“Pa meni se najviše sviđalo općenito to kako smo se mogli brzo dogovoriti, osmišljati načine na koje ćemo tu, ne baš manifestaciju, nego općenito prikupljanje svih sredstava. Što smo osmišljali neke nove načine za to i prvo smo se sve dogovorili.”*

Iz razgovora s učenicima može se zaključiti kako volontiranje nije imalo nikakve poveznice s njihovim školskim uspjehom, odnosno nije utjecalo na njihov napredak u pojedinim predmetima ili im olakšalo svladavanje određenih predmeta, ali je zato uvelike utjecalo na njihov osobni razvitak, razvoj i jačanje karakternih te emocionalnih osobina. Iako u izravnim pitanjima učenici negiraju utjecaj volontiranja na jačanje njihovog samopouzdanja, sigurnosti i otvorenosti u jasnom i rječitom izražavanju, prevladavanje straha od javnog nastupa te govora u nepoznatim situacijama, razvoj empatičnosti te ostalih unutarnjih vrlina i vrijednosti, ipak se na temelju analize sveobuhvatnog razgovora provedenog s učenicima putem fokus grupe te pozitivne posljedice mogu izvući iz njihovih odgovora. Učenici nesvjesno, u nekim svojim odgovorima, naznačuju da je volontiranje promijenilo njihovo ponašanje, kritičko promišljanje i zaključivanje, utjecalo na njihovu socijalizaciju, jačanje njihovog karaktera te osobina ličnosti, razvilo altruistički pogled na svijet, a ujedno doprinijelo i razvoju njihove emocionalne inteligencije (empatije, samopouzdanja, otpornosti, snalažljivosti, samouvjerenosti, prilagodljivosti, suradnje).

Na pitanje vezano uz doprinos volontiranja njihovoj sigurnosti u javnom govoru, dijeljenju vlastitog mišljenja te pristupačnosti u razgovoru s novim ljudima, učenici odgovaraju kako volontiranje nije na njih imalo takav utjecaj: *„Pa baš i ne. Većinom oni koji su komunikativni i malo glasni, oni su više razgovarali i tako.*

Mislim svi su skupa sudjelovali, razgovarali, ali malo više komunikativniji i otvoreniji su naravno to predvodili.“. Jedna učenica čak i smatra da volontiranje ne može u tom smislu utjecati na njih, odnosno na razvoj njihovih karakternih osobina, ali može utjecati na razvoj emocionalnih osobina: „Pa ja nikad nisam bila previše baš druželjubiva, ali volontiranje baš nije imalo veze s tim. Volontiranje je onako odvojena stvar, nešto što ti je važno ili nije važno. (...) ako si ti sretan kad pomažeš drugima onda to može utjecati, a druge stvari ne moraju utjecati, na druge stvari, kao na druželjubivost.“. Iako se u većini učeničkih odgovora može primijetiti utjecaj volontiranja na druželjubivost, odnosno socijalizaciju učenika i bolje komunikacijske te međusobne odnose. Učenici su pristupačno pristupili korisnicima volontiranja te se s njima sprijateljili i povezali, „pronašli zajednički jezik“, odlično surađivali s udrugama i odgovornim osobama kao posrednicima u volontiranju. Najveći doprinos volontiranja osim razvoja empatije kod učenika, bila je međusobna povezanost i zbližavanje učenika različitih generacija, iz različitih razreda iste škole, koji se međusobno nisu poznavali, ali su se tokom volontiranja sprijateljili, međusobno surađivali, naučili timski raditi te poštovati i uvažavati želje i mišljenja jedni od drugih. To je naglasila i jedna učenica u jednom od odgovora: „upoznaš puno ljudi, mi smo svi ovdje, zapravo nismo se ni znali. Išli smo u istu školu i svaki dan smo se vidjeli na hodnicima, ali nikad se nismo zapravo upoznali i tako ovo nas je sve zbližilo.“. U drugim primjerima može se uočiti zbližavanje učenika s korisnicima volontiranja: „(...) kad smo tom dečkiću pomogli i bio je sretan... i bilo mu je drago... bilo je malo osobnije, zato što su oni došli i mogli smo se družiti s njima...“, „I bilo je dobro kad su nam došli vrtićanci, pa kad su nam pjevali u razredima i bilo ih je lijepo slušati.“, „Isto mi se sviđjelo (...) kad smo bili s tim vrtićancima. I što smo prijateljica i ja upoznale jednu stvarno prelijepu curicu u prvom razredu.“, „onda je bio jedan dečko u 5. razredu, kojemu su išli neki predmeti loše, pa sam ja onda radila s njim.“. U većini odgovora mogao se primijetiti razvoj altruističnog ponašanja, empatije i samopouzdanja kod učenika: „(...) ali postoji i isto poticaj, ne samo zato što je popularnije u našoj školi, već prije smo imali puno tih akcija, gdje zapravo nismo imali volontere, nego bi se samo to raspodijelilo među učenicima, ali ovako je to samo još potaknulo da ovi koji žele to raditi, mogu biti u klubu i stalno to raditi...“, „Meni se sviđjelo taj osjećaj koji dobiš, nakon što volontiraš i radiš nešto dobro.“, „(...) znaš da tvoj trud i vrijeme odlaze za dobre stvari.“, „Meni je najljepše

bilo kad smo skupljali potrepštine za slijepog dječaka. I kada smo mu to predali, obitelj je bila jako sretna.“. Neki odgovori naznačili su i razvoj prezentacijskih, poduzetničkih, ali i komunikacijskih vještina i sposobnosti kod učenika, čime se može opravdati i pretpostavka da je to jedna od posljedica volontiranja: „Mislím, ne volontiramo mi samo ovdje, nego i sami za sebe, tako smo i sa čitalačkom otišli prošle godine u vrtić i tamo predstave prezentirali njima, i to mi se jako sviđjelo.“, „Ali ja sam samo zvala mamu od ovog dječaka. Da. Istina, to je bilo onako, nešto novo, što nismo baš svaki dan...nekog nazvat tako koga uopće ne poznaješ i nešto mu reći. Ali nije bilo teško.“, „(...) volim izrađivati, organizirati to, što ćemo sad izrađivati bickle i narukvice, i onda to da kasnije ode u neke svrhe.“, „Pa meni se najviše sviđjalo općenito to kako smo se mogli brzo dogovoriti, osmišljati načine na koje ćemo tu, ne baš manifestaciju, nego općenito prikupljanje svih sredstava. Što smo osmišljali neke nove načine za to i prvo smo se sve dogovorili.“.

- ***Problemi prilikom organizacije volonterskih aktivnosti***

Tijekom organizacije i provedbe volonterskih aktivnosti učenici su se susreli s raznim organizacijskim problemima i preprekama, što je uključivalo snalaženje u neočekivanim situacijama, poštivanje zakonskih i školskih propisa te pronalaženje drugih alternativnih rješenja koja mogu pridonijeti predstojećoj organizaciji volonterskih aktivnosti. Tako su se učenici vrlo brzo snašli i organizirali u provođenju volonterskih aktivnosti i prikupljanju potrepština (od onih najosnovnijih poput hrane, pa do higijenskih potrepština, odjeće, pelena, igračaka i ostalih stvari) za osobe pogođene poplavom u Slavoniji, te za izbjeglice u vrijeme izbjegličkog vala: „I još kad su bile one poplave u Slavoniji, onda smo isto skupljali i igračke i odjeću. I za izbjeglice, na početku godine smo napunili, knjižnica je bila prepuna svega, ja sam slagala sa knjižničarkom i stvarno je bilo sve prepuno. Za izbjeglice, pošto je tad bio onaj izbjeglički val onda smo isto tako skupljali odjeću i potrepštine, one higijenske i igračke za djecu, jer znamo da imaju isto puno djece tamo.“

U tim iskustvenim trenucima učenici su se susreli sa značajem organizacije, odnosno koliko dobra organiziranost i preraspodjela posla može pridonijeti da se velika količina posla uspješno riješi u kratkom vremenu te da se težina posla preraspodijeli na sve sudionike, koji sudjeluju u volonterskim aktivnostima: „Djeca

su donosila cijeli dan dolje u knjižnicu, onda smo mi to preslagivali, pošto su oni to donijeli u vrećama. Onda smo odvajali posebno higijenske potrepštine, hranu, pelene, sve kako ide, dječju hranu i tako...“. S tom idejom da lakše razriješe određene probleme, koji bi se pojavili prilikom provođenja humanitarnih akcija, ali i s ciljem da nastave druge volonterske aktivnosti i projekte, učenici su osnovali svoj vlastiti volonterski klub u školi: *„(...) onda smo mi, nas dvije dobile ideju da osnujemo nekakav klub u školi, tako da bude po šestero učenika iz 7. i 8. razreda, koji bi se tako nalazili jednom ili dvaput mjesečno i razgovarali o tom problemu i kako bi ga mogli riješiti.“* U nekim situacijama učenici su se susreli s nemogućnošću provođenja određenih volonterskih projekta, koje su zamislili, a problem su najčešće stvarale zakonske odredbe koje nisu dozvoljavale provođenje određenih volonterskih aktivnosti. Tako učenici nisu mogli prodavati kolače u školi, jer se to u školskim propisima kosi s raznoraznim sanitarno-higijenskim razlozima, a kako nisu htjeli dodatno opteretiti kuharice u svojoj školi, učenici su se odlučili za alternativu: *„Pa sad, puno toga smo htjeli i već smo tražili i po internetu, ali nismo smjeli to napraviti, na primjer, htjeli smo neke muffine ili kolače ispeći, ali nismo smjeli jer u to ide jaje (...) ne smijemo mi prodavati hranu koja je pripremljena od doma, a ne možemo još tete kuharice gnjaviti i biti u kuhinji, i tako. Ali možemo skupljati od prodaje tih bicikla.“*, *„(...) ili ćemo raditi za biciklijadu bicikličice i onda će se to kao broševi prodavati, onda ćemo još vjerojatno plesti nekakve narukvice i to izrađivati i onda prodavati i sav prihod od toga ide u humanitarne svrhe.“*

- ***Prihvaćanje volontiranja od društva i obitelji***

Na pitanje prihvaćanja volontiranja od društva i obitelji, odnosno kako su njihovi prijatelji u školi i roditelji reagirali na njihovo uključivanje u volonterski klub, pronašao se velik broj različitih odgovora. Pojedini učenici su primili pozitivne komentare od svojih prijatelja u razredu i društva u školi, čak su i dijelili s njima svoja iskustva i preporučili im volontiranje, no većina učeničkih odgovora se odnosila na nezadovoljstvo s prihvaćenošću volonterskog kluba u školi.

Pojedini učenici su se požalili kako većina učenika ne shvaća ozbiljno njihovu volontersku ulogu i ne pridaje joj važnost, jer smatraju kako su učenici iz volonterskog kluba povlašteni zato jer dobivaju slobodne sate ili izostanak sa sata.

Problem nastaje u tome što učenici ne razumiju i podcjenjuju važnost volontiranja. Tako im je neshvatljivo da učenici koji su u volonterskom klubu, ponekad zbog nužnosti organizacije i dogovora oko pojedinog volonterskog projekta ili zbog sudjelovanja na tom projektu, dobiju dopuštenje izostanka sa sata ili slobodan sat. Pretpostavka koja proizlazi iz ove problemske situacije jest nedovoljna informiranost učenika u školi o samom pojmu volontiranja ili nedovoljna popularizacija volontiranja, odnosno osviještenje učenika o pozitivnim učincima i rezultatima volontiranja, pokretanje brojnih radionica ili debata u razredu te razgovaranje s učenicima koji ne volontiraju. Pohvale i neka simbolična priznanja učenika volontera, možda bi promijenili kod drugih učenika mišljenje o volontiranju.

Sljedeći primjer neprihvaćenosti volontiranja mogao se pronaći u odgovorima učenika na pitanje kako je njihova obitelj prihvatila njihovu uključenost u volonterske projekte. Iako je većina učenika u odgovorima na ovo pitanje ukazala na to da su doživjeli prihvaćenost od roditelja, pa čak naišli na podršku i ponos što su dio jedne takve humane zajednice, pojedini učenici su se, nažalost, suočili s nezainteresiranošću, neprihvaćanjem, čak i prigovaranjem obitelji što su se uključili u volonterski klub. Najčešći razlog njihove neprihvaćenosti bilo je mišljenje da učenici na to bespotrebno troše svoje slobodno vrijeme, da bi se radije mogli posvetiti nečem korisnom ili uključiti u neke izvannastavne aktivnosti koje su zanimljivije i od kojih će imati koristi. Iz ove problemske situacije ponovno možemo pretpostaviti kako je društvo i zajednica premalo informirana o samom volontiranju, kako se volontiranje možda i premalo popularizira i cijeni u društvu te mu se ne pridaje neka značajna važnost. To bi se moglo promijeniti određenim programima poticanja volontiranja u društvu i većom popularizacijom obiteljskog volontiranja. Pri tome bi se svijest roditelja o volontiranju razvila u nekom drugom, pozitivnijem smjeru, gdje bi uvidjeli velik značaj i važnost uključenosti njihove djece u volontiranje.

- *Ideje i razmišljanja o boljoj zajednici*

Na pitanje, kakav stav učenici imaju prema volontiranju, odnosno smatraju li da to što rade je ispravno, i koje su zapravo posljedice volontiranja te kako to utječe na druge ljude i njihovu zajednicu, učenici daju vrlo inspirativne i osjećajne

odgovore, prožete empatijom, altruizmom i pozitivnim iskustvenim doživljajem. Učeničkova samoinicijativa i dobrovoljna pomoć uvelike doprinose društvu, rješavajući barem djelomično određene probleme i podižući u društvu optimizam, utječući na njegovo moralno uzdizanje. Ovaj zaključak može se izvući i iz odgovora jedne učenice, koja je istaknula svoje altruističko viđenje zajednice u kojoj se ljudi sve više posvećuju volontiranju: „*Ne mogu sad volontirati svaki dan i sve svoje vrijeme posvetiti volontiranju i tako to, ali da svako i jednom tjednom ode do Dumovca ili da pomogne nekoj starijoj osobi ili nešto takvo, sigurno bi to uljepšalo njima, zato jer bi se osjećali korisno, zato jer su nešto korisno napravili, a pomogli bi zajednici ili toj određenoj osobi.*“ Cijeli razgovor o toj temi doprinosi volontiranja društvu i izgradnji bolje zajednice zaključila je druga učenica ponudivši ovaj odgovor i svoje vlastito mišljenje: „*Uvijek svi kada spomenu volontiranje misle na nešto veliko da trebaju napraviti, ne znam nešto veliko, neku humanitarnu akciju negdje, a ne razumiju da svaki dan prolaze ulicom i ne primjećuju koliko puta mogu nekom pomoći ili nešto napraviti. I u samom svijetu u kojem živimo toliko smo svi zatvoreni jedni prema drugima, a volontiranje nas upravo i uči tome da razmišljamo, ne samo o našim potrebama već i o tuđim i o tome što je najbolje za nas i okolinu i zajednicu u kojoj živimo, tako da, makar to bilo da stvarno pomognemo od onih najbanalnijih stvari, da pomognemo starijoj osobi dok nosi nešto tako ili takvo volontiranje, ne mora to biti nešto veliko.*“ Ovim odgovorom, može se donijeti sveobuhvatni zaključak koliko je volontiranje utjecalo i doprinijelo razvitku učenikova kritičkog promišljanja i zaključivanja, izgradnji njegova intelektualnog, emocionalnog i psihičkog stanja i osobnosti. Vidi se da je kod učenika u potpunosti postignut cilj Građanskog odgoja i obrazovanja, odnosno kod učenika se razvilo altruističko mišljenje socijalno-osviještenog građanina, a ostvarenju tog cilja najviše je doprinio iskustveni doživljaj, odnosno volontersko iskustvo učenika.

3.8. Mišljenje koordinatorica volontiranja o volontiranju učenika osnovne škole

Provedeno je anketno ispitivanje u kojem su sudjelovale tri koordinatorice volontiranja iz tri osnovne škole u Zagrebu (Osnovne škole Pavleka Miškine, Osnovne škole Frana Galovića i Osnovne škole Vladimira Nazora). Koordinatorice su u anketnom listiću iznijele svoje mišljenje vezano uz volonterske klubove i volonterske aktivnosti u osnovnim školama, koje su one predvodile te sudjelovale u njihovoj organizaciji. Koordinatorice volontiranja su progovarale općenito o učeničkom volontiranju i mogućnošću volontiranja učenika unutar škole i zajednice, zatim o zakonskim odredbama vezanim uz volontiranje maloljetnika te o doprinosu koji volontiranje ima za razvoj učenika, ali i za boljitak zajednice. Svim koordinatoricama postavljena su jednaka pitanja vezana uz školsko volontiranje u anketnom listiću. Odgovori variraju od vrlo podudarajućih do često vrlo oprečnih mišljenja i iskustava.

Na prvo pitanje, u kojem se tražio kratak opis zaduženja koordinatorice, dobiva se vrlo sličan odgovor od koordinatorica koje su ispitivane, s ponekim razlikama. Iz odgovora se može zaključiti da je najvažniji posao koordinatorice volontiranja, da uključi, educira, usmjeri i nadgleda učenike-volontere, uz stalno pružanje podrške, pomoći i stručnog savjetovanja.

Na pitanje, vezano uz edukaciju o zaduženjima koordinatorice, kroz odgovore se može uočiti kako su dvije koordinatorice volontiranja, prije preuzimanja tog zaduženja, bile prethodno educirane od strane Volonterskog centra u Zagrebu koje je organizirala sama škola u kojoj rade, dok je jedna koordinatorica preuzela inicijativu u svoje ruke te se sama informirala o vođenju volontiranja u školama. To naznačuje kako se u nekim osnovnim školama nedovoljno provodi edukacija, vezana uz pokretanje i organiziranje školskog volontiranja. Ipak, s druge strane, pozitivno je što se Volonterski centar u Zagrebu potrudio kako bi uključio što više škola u volonterske projekte, ali istovremeno i proveo brojne edukacije o volontiranju i uključivanju učenika osnovnih škola u neke od volonterskih projekata.

Sljedeće pitanje, odnosilo se na organizaciju škole po pitanju vrednovanja zaduženja koordinatorice volontiranja, odnosno koliko pažnje škola posvećuje

provođenju volonterskih aktivnosti, svrstavajući ih pod glavne sastavnice formalnog obrazovanja te uključujući ih u nastavni plan i program. Time ujedno, i nadležno vodstvo škole pokazuje koliko cijeni uloženi rad osoba zaduženih za tu organizaciju. Na temelju dobivenih odgovora, može se naznačiti kako neke škole pridaju veću važnost volonterskim aktivnostima i nastoje njezin rad uključiti u satnicu nastave, bilo redovnu ili izvannastavnu. S druge strane, u nekim školama je rad koordinatorica volontiranja sveden na njihovu dobru volju i volonterski rad. Podrškom škole, olakšao bi se rad koordinatorice volontiranja, a s druge strane organizacija volonterskih aktivnosti bila bi obuhvatnija i sustavnija. Ukoliko bi se volontiranje uključilo i u Nastavni plan i program, više bi učenika saznalo o mogućnostima i doprinosu volontiranja. Učenicima, jednako kao i koordinatoricama, važno je da se njihov volonterski rad i utrošeno slobodno vrijeme cijeni te da mu se pridaje važnost, a škola će to postići, samo ukoliko se što više promovira i potiče volontiranje.

U prilog tome, koliko pažnje škola posvećuje koordinatoricama volontiranja i koliko cijeni njihov rad, može se primijetiti, iz odgovora dviju koordinatorica, kako neke škole prepoznaju vrijednost volontiranja. Tako koordinatorica iz Osnovne škole Pavleka Miškine navodi sljedeće: *“U školi usmenom pohvalom ravnateljice na Učiteljskom vijeću. Od VCZ-a priznanjem za koordinatoricu volontera u sklopu kampanje „Very important Volunteers: Volunteer coordinators.“* Dok kod koordinatorice iz Osnovne škole Vladimira Nazora trud se uočio na sljedeći način: *„Ravnatelj škole te ostali djelatnici rado podržavaju naše volonterske akcije u koje se onda uključi cijela škola. Roditelji podržavaju, sretni su i zadovoljni da djeca sudjeluju. Svi prepoznaju vrijednost volontiranja, ali nedostaje podrške u realizaciji i organizaciji.“* Nažalost, ne dijele sve škole jednako mišljenje, pa je tako nezadovoljstvo jedne koordinatorice proizašlo iz činjenice da nije primila nikakvu podršku u realizaciji i organizaciji volonterskih aktivnosti, od strane roditelja, zajednice ili drugih djelatnika svoje škole. Iako neke od koordinatorica nisu nikako posebno nagrađene, a neke nisu primile niti neku posebnu zahvalu za svoj uloženi trud i utrošeno slobodno vrijeme prilikom realizacije volonterskih projekata. Unatoč tome, to ih nije spriječilo da i dalje budu sastavni dio tih humanitarnih projekata. S druge strane, koordinatorice volontiranja koje su cijenjene za svoj trud i zalaganje, s

puno više entuzijazma i volje kreću u realizaciju novih projekata, pronalazeći pomoć i podršku od roditelja učenika i poslovnih suradnika unutar škole.

U nadi da će se taj njihov trud i zalaganje isplatiti te da će se škole i roditelji nastojati što više uključiti i mijenjati realizaciju volonterskih projekata u školi, koordinatoricama su postavljena i ova pitanja: *“Kakav vrijednosni stav zauzimaju škole, učitelji, roditelji i sveukupno školstvo prema volontiranju i volonterskim aktivnostima? Smatraju li da je volontiranje vrijedno i korisno uključivati u izvannastavne aktivnosti učenika u osnovnoj školi? Cijene li volonterske aktivnosti koje se provode u školskim obrazovnim ustanovama?”* Iz odgovora koordinatorica volontiranja, može se sveukupno zaključiti kako neke osnovne škole prihvaćaju koncept volontiranja učenika, cijene te podržavaju volonterske akcije i projekte, koji se provode u školama. Tako se, u odgovorima dviju koordinatorica mogu primijetiti vrlo pozitivni primjeri škola u kojima se, ostali djelatnici te roditelji rado odazivaju i uključuju u volonterske akcije, a time ujedno i promoviraju volontiranje unutar svoje sredine. Jedna koordinatorica naglašava kako se u školi uočila važnost uključivanja učenika u volonterske projekte, jer se time kod njih razvijaju pozitivne karakterne osobine, poput moralnosti i etičnosti. Koordinatorica napominje kako je volontiranje učenika vrlo bitan čimbenik i u razvoju socijalnih vještina, jer se učenici međusobno upoznaju, surađuju i grade nova prijateljstva sa svojim vršnjacima, učenicima iz drugih razreda, ali i nekim korisnicima volontiranja. S druge strane, jedna od koordinatorica naglašava, kako se roditelji nisu imali niti mogućnosti izraziti po pitanju volontiranja učenika ili volontiranja njih samih kao roditelja, jer ih se nije tražilo nikakvo mišljenje vezano uz to. Prema odgovoru ove koordinatorice, može se pretpostaviti kako se škola, premalo angažirala u promoviranju volontiranja i uključivanju roditelja u volonterske aktivnosti učenika. Unatoč tome, ova škola ipak razmatra o mogućnosti uključivanja volontiranja u izvannastavne aktivnosti što bi, zbog lakše organizacije i koordinacije, uvelike olakšalo posao koordinatorica. Posao koordinatorica bi, tako, poprimio veću važnost, značaj i vrijednost.

Sljedeće pitanje, koje je postavljeno koordinatoricama volontiranja, bilo je vezano uz općenit stav hrvatskog društva prema volontiranju. Iz odgovora se može doći do zaključka kako je hrvatsko društvo pozitivno usmjereno prema volontiranju. Društvo prihvaća volonterske akcije, koje se provode te ih podržava, ali se ipak

premao uključuje u samu organizaciju i provođenje tih akcija. Iz tog razloga, predlaže jedna koordinatorica, kako bi se trebalo više poraditi na samoj promociji volontiranja te potaknuti lokalno stanovništvo, građane, a osobito roditelje djece koja volontiraju da se uključe u volontiranje i doprinesu volonterskim akcijama, koje se provode u školi. Da promocija volontiranja može imati velik utjecaj na građane, može se vidjeti i u primjeru jedne koordinatorice, koja napominje kako su građani iz njihove lokalne zajednice uvijek spremni doprinijeti volonterskoj akciji, a posebno se u volontiranje uključuju i roditelji.

Sljedeće pitanje koje je postavljeno koordinatoricama odnosilo se na zadovoljstvo suradnjom s domovima ili udrugama u kojima su kao škola volontirali. Pitanja su se odnosila i na pristup tih udruga, odnosno koliko su udruge izlazile ususret školama, pomažući im oko organizacije, uputivši ih u način rada te jesu li se udruge nekako posebno zahvalile koordinatoricama i učenicima za trud i angažman koji su uložili u volonterske aktivnosti. Analizom odgovora može se zaključiti kako su sve škole imale pozitivna iskustva u suradnji s udrugama i kako je zadovoljstvo prilikom provođenja tih volonterskih akcija bilo obostrano, i od strane škole i od strane udruge. Koordinatorice su se pohvalile kako su im udruge izašle ususret, pružile im potrebne informacije, pomogle prilikom organizacije, provođenja aktivnosti, organizacije prijevoza te su im ponudile i ideje za buduće aktivnosti. Koordinatorica Osnovne škole Frana Galovića, posebno je napomenula, kako se udruga Krugovi zahvalila volonterima njihove škole prilikom provođenja akcije „Djeca za 5“ te im uručila prigodne zahvalnice za sudjelovanje u akciji. Ovi odgovori stvaraju vrlo pozitivnu sliku o hrvatskom društvu, koje jako dobro surađuje i međusobno si potpomaže na lokalnoj razini. Neke udruge prepoznaju potencijalnu vrijednost i dobru volju, koju školski volonteri nose u sebi te s pozitivnim stavom pristupaju i uključuju škole u svoje volonterske aktivnosti, pružajući im potrebnu edukaciju te podršku. Ipak, napominje jedna koordinatorica, kako i dalje većinu volonterskih akcija i aktivnosti, škole organiziraju samostalno.

Pretpostavlja se kako većina udruga ili domova još nisu prepoznali taj potencijal u školskim volonterima. Postoji i mogućnost kako udruge ne znaju kako bi pristupile školama odnosno kako bi uključile učenike u volonterske aktivnosti. To se veže i uz sljedeća pitanja, kojima se željelo saznati koliko udruge i ustanove, u

kojima se može volontirati, izlaze ususret školama, kao potencijalnim volonterima ili postoje neka zakonska ograničenja, koja onemogućuju tu suradnju. Iz odgovora jedne od koordinatorica može se uočiti kako postoje neka zakonska ograničenja, koja u nekim aspektima ograničavaju i onemogućavaju školama te maloljetnim osobama volontiranje u nekim udrugama, odnosno na određenim radnim pozicijama. Volontiranje maloljetnih osoba često je osmišljeno samo kao suradnja, druženje i razmjena iskustava, odnosno maloljetne osobe se postavlja na manje zahtjevne i ne previše odgovorne pozicije te se u većini slučajeva izbjegava volontiranje maloljetnika na pozicijama gdje su oni u izravnom kontaktu s korisnicima volontiranja. Stoga se upotrebljava oblik volontiranja gdje se posredničkim putevima prikupljaju sredstva za korisnike volontiranja, a ostala zaduženja, vezana uz organizaciju volonterskih aktivnosti i kontakt s korisnicima odrađuju nadležne osobe u udrugama ili obrazovnim ustanovama. Jednim dijelom, razlog tome su brojna zakonska ograničenja, koja brane maloljetnicima volontiranje na određenim pozicijama pa udruge, kako ne bi došle u sukob sa zakonom i da ne bi na sebe ne bi prebacile dodatan teret zaduženja, najčešće izbjegavaju uključiti maloljetnike. U većini slučajeva, kako napominje jedna koordinatorica volontiranja, škole su te koje iniciraju suradnju s udrugama. S druge strane, jedna koordinatorica napominje kako se njezina škola nije susrela s problemom zakonskih ograničenja, međutim smatra kako prevelik teret zaduženja pada na samu koordinatoricu volontiranja, kojoj to ne ulazi u satnicu rada. To se može objasniti i na taj način da udruge ne žele preuzeti na sebe preveliku odgovornost, nego sav teret odgovornosti, organizacije i zaduženja prepuštaju školskim koordinatoricama volonterskih aktivnosti.

Vezano uz angažman udruga ili ustanova, po pitanju educiranja mladih volontera za određene radne pozicije te pružanje osobe koja će ih nadzirati i usmjeravati, koordinatorice su ponudile sljedeće odgovore. Jedna koordinatorica napominje kako je njihova škola postigla jednu takvu suradnju te primila potrebnu edukaciju od djelatnika VCZ-a. Druga koordinatorica se slaže s činjenicom kako postoji podrška i potrebna edukacija za mlade volontere, unutar volonterskih udruga i ustanova, ali napominje kako je takav oblik suradnje potrebno zatražiti. S druge strane, jedna koordinatorica je ipak izrazila nezadovoljstvo, jer se zbog nedostatka vremena i nedovoljnog informiranja njihova škola nije uključila u neke dodatne

edukacije. Stoga se može zaključiti da, u većini slučajeva, sve ovisi o volji i angažmanu djelatnice škole, odnosno koordinatorice volontiranja, koja je spremna uložiti svoje slobodno vrijeme kako bi organizirala tu suradnju udruga i škola te provođenje potrebnih edukacija. Koordinatorice se nisu dovoljno jasno izjasnile po pitanju nadzora i usmjeravanja maloljetnih volontera na njihovim radnim pozicijama unutar određene udruge i ustanove. Razlog tome je, što unutar školske ustanove i na volonterskim aktivnostima organiziranima putem škole, taj nadzor vrše same koordinatorice. S druge strane, u nekoj udruzi ili ustanovi, ukoliko se maloljetni volonteri odluče volontirati, njih bi za obavljanje određenih volonterskih aktivnosti trebala usmjeravati određena osoba, tutor, koja bi ujedno vršila i nadzor nad maloljetnicima. Nažalost, koordinatorice nemaju saznanja o tome postoje li takvi tutori ili osobe koje nadziru maloljetnike u udrugama i ustanovama koje provode volonterske aktivnosti.

Koordinatoricama su postavljena i pitanja vezana uz promicanje volontiranja u školama, putem raznih radionica i edukacija. Iz priloženih odgovora može se zaključiti kako su mišljenja koordinatorica djelomično podijeljena. U nekim se školama, volontiranje učenika ne potiče zbog premalog angažmana djelatnika škole, koji preopterećeni nastavnim sadržajem ne pronalaze višak slobodnog vremena za jedan takav dodatni angažman. Unatoč tome, ima i mnogo pozitivnih primjera škola, koje su pokazale veliku volju i angažman u promociji volontiranja. Tako da se u nekim školama provode radionice i edukacije vezane uz volontiranje i nekoliko puta godišnje, ponekad u sklopu nekog seminara, koji se održavaju u suradnji s udrugama, a ponekad i samostalno, u sklopu nekog nastavnog sadržaja. U sveukupnoj promociji i organizaciji radionica veliku ulogu ipak ima koordinatorica volontiranja, koja je zaslužna za to da osvijesti djelatnike svoje škole o važnosti volontiranja i uključivanja učenika u volonterske aktivnosti.

Koordinatoricama je postavljeno i nekoliko pitanja vezanih uz temu zakonskog ograničavanja maloljetnika da volontiraju na određenim radnim pozicijama te da preuzimaju na sebe određene odgovornosti. Iz odgovora koordinatorica, može se naznačiti, kako su se složile s time da je zakon prestrogo postavljen po pitanju uključivanja maloljetnih osoba u volonterske aktivnosti. Razlog tome je, što se za bilo kakvo uključivanje učenika u volonterske aktivnosti treba

pribaviti pisana suglasnost roditelja odnosno zakonskog zastupnika/nice maloljetne osobe. Jednako tako, ukoliko maloljetna osoba mlađa od 15 godina, želi sudjelovati u nekoj volonterskoj aktivnosti ili se želi uključiti u volontiranje u nekoj udruzi i ustanovi, tada organizator volontiranja mora omogućiti volontiranje u odgojno-obrazovnoj ustanovi ili volontiranje mora biti organizirano u sklopu neke odgojno-obrazovne svrhe. To može biti i jedan od razloga zašto udruge i ustanove izbjegavaju samostalno uključiti maloljetnike u svoje volonterske djelatnosti ili ukoliko ih uključe, tada zahtijevaju da maloljetnici volontiraju uz prisustvo odrasle osobe (zakonskog zastupnika ili odgojno-obrazovnog djelatnika). Zakon u našoj državi ne dopušta maloljetnicima veliku slobodu po pitanju volontiranja pa škole, igraju veliku ulogu u omogućavanju njihovog volontiranja. Koordinatorice volontiranja provode sve te zakonske propise, kojih se maloljetnici trebaju pridržavati te surađuju s udrugama, pružajući im veliku potporu, podršku i nadzor prilikom volontiranja maloljetnika. One nastoje osigurati maloljetnicima da volontiraju u aktivnostima koje ih ne bi dovele u opasnost, narušavajući njihovo fizičko i mentalno zdravlje.

Vezano uz zakonske regulative, koordinatorice se pitalo i smatraju li da se određene zakonske regulative tumače na prestrog način, odnosno prezaštićuje li se maloljetnike. Jedna od koordinatorica se složila s mišljenjem kako udruge ili organizatori volontiranja ponekad tumače zakonske odredbe na malo prestrog način, čime se maloljetne volontere prezaštićuje u određenim aktivnostima. Zbog te prevelike zaštite, koja je u većini slučajeva nepotrebna, maloljetni volonteri su djelomično zakinuti za to da se intenzivnije uključe u volontiranje, čime bi više i doprinijeli volonterskim aktivnostima. S druge strane, jedna koordinatorica ima suprotno mišljenje, odnosno smatra da se učenike ne prezaštićuje i da se zakoni ne tumače prestrogo, ali kako je pozitivno odgovorila na prethodno pitanje, ipak smatra da su pojedini zakoni vezani uz volontiranje prestrogo napisani te djelomično ograničavaju maloljetnike.

Sljedećim pitanjima nastojala se saznati važnost koju volonterske aktivnosti unose u odgojno-obrazovni sustav te vrijednost koju volontiranje predstavlja za učenike, odnosno koliki utjecaj stvara za njihov odgojni razvoj. Koordinatorica iz Osnovne škole Frana Galovića, uočila je važnost volontiranja na ovaj način: „*Velika je razlika u načinu razmišljanja između učenika koji su bili izloženi nekom*

volonterskom iskustvu i onih koji to nisu, kao i među učenicima prije i poslije uključivanja u neku volontersku aktivnost. Najveći benefit koji primjećujem kod učenika volontera je razvoj svjesnosti o vlastitoj ulozi i mogućnosti doprinosa i utjecaja na društvo i zajednicu. Također, volontiranje izuzetno utječe na razvoj samopouzdanja i veće odgovornosti kod učenika, a dovodjenjem u realne životne situacije utječe i na razbijanje predrasuda koje učenici imaju prema drugačijim skupinama ljudi i vremenu uloženom u volontiranje.“ Dok koordinatorica iz Osnovne škole Pavleka Miškine, navodi sljedeće: *„Volonterske aktivnosti u školi imaju za cilj osiguravanje uvjeta za osobni rast i razvoj učenika, razvijanje socijalnih vještina i stavova, osnaživanje i promociju rada školskog volonterskog kluba i promicanje školskog volontiranja. Volonterski program u školi omogućava osposobljavanje učenika za aktivne i odgovorne građaninje koji su spremni i sposobni preuzeti odgovornost za promjene u školskoj i lokalnoj zajednici, čime su ostvareni ishodi Građanskog odgoja i obrazovanja.“* Velik doprinos volontiranja prepoznala je i koordinatorica iz Osnovne škole Vladimira Nazora, navodeći: *„Kroz volontiranje djeca se međusobno druže, osjećaju se korisnim članovima društva, razvijaju empatiju, toleranciju i prihvaćaju različitosti. Učenici rado sudjeluju u aktivnostima, puni su pozitivnih dojmova, uče nove vještine, prepričavaju svoja iskustva ostalim učenicima, jačaju grupnu koheziju. Učenici koji sudjeluju u volontiranju pokazuju socijalnu osjetljivost, više izraženo prihvaćanje različitosti te pozitivnije stavove prema školi.“* Iz odgovora koordinatorica, može se zaključiti kako volontiranje uvelike utječe na emocionalni, ali i osobni razvoj učenika te produbljuje njihov način razmišljanja. Učenici prihvaćaju različitosti, pozitivnije su usmjereni prema školi i aktivnostima koje se provode unutar odgojno-obrazovnih ustanova, a jednako tako razvijaju i socijalnu osviještenost.

U posljednjim pitanjima htjelo se, od koordinatorica volontiranja, saznati njihovo osobno iskustvo, koje su doživjele prilikom preuzimanja uloge voditeljice volonterskih aktivnosti u osnovnim školama. Koordinatorica iz Osnovne škole Frana Galovića istaknula je sljedeće: *„Senzibiliziranje i edukacija o volontiranju moj je najdraži dio aktivnosti u području volonterizma. Mnogi učenici ne znaju koje sve dobrobiti za vlastiti život mogu ostvariti volontiranjem, te svojim najvažnijim i najdražim zadatkom smatram upravo upoznavanje i učenika s tim dobrobitima, kako*

bi oni bili motivirani i osposobljeni za daljnje aktivnosti u tom smjeru.“ Dok je koordinatorica iz Osnovne škole Pavleka Miškine, u svojem odgovoru navela i zanimljivu izreku: *„Zadovoljna sam sa svim aktivnostima koje sam pokrenula, vodila i koje smo zajedno ostvarili. („Kada ima volje, ima i način! Dobro biram – volontiram!“)*“ Pozitivno iskustvo kao voditeljica volonterskih aktivnosti, doživjela je i koordinatorica iz Osnovne škole Vladimira Nazora, koja u svojem odgovoru navodi i želju za nekim promjenama: *„Imam pozitivna iskustva vezano uz volontiranje jer vidim koliko to veseli učenike, ali to zahtjeva puno vremena, truda, ostajanja u školi te ulaganja svog slobodnog vremena kojeg, nažalost, uz sve ostale obveze nemam. Voljela bih kada bi se u stanici našlo vremena za uvrstiti volontiranje, vrijedno je i korisno za učenike, ali teško ga je u školama realizirati.“* Iz svih odgovora se može zaključiti kako su koordinatorice volontiranja zadovoljne s dužnostima koje su obnašale, odnosno prikupile su mnoštvo pozitivnih iskustava kao voditeljice volonterskih aktivnosti.

4. ZAKLJUČAK

Ovim diplomskim radom, htjelo se istražiti kako maloljetni volonteri proživljavaju iskustvo sudjelovanja u nekom od volonterskih projekata. Neki od tih projekata provedeni su u njihovim školama, a neke su maloljetni volonteri pokrenuli na vlastitu inicijativu u svojoj lokalnoj zajednici, društvu, ali i na globalnoj razini. Proučavajući literaturu, razgovarajući s maloljetnim volonterima i njihovim koordinatoricama volontiranja te provodeći anketu došlo se do zaključka kako volontersko iskustvo ostavlja vrlo pozitivan dojam na osobe koje u njemu sudjeluju.

Sveukupno učenici su zadovoljni volontiranjem i ne postoje rodne razlike u zadovoljstvu volontiranjem. Svi ispitanici su izrazili želju za daljnjim volontiranjem, a velik broj učenika je već preporučio ili je spreman preporučiti volontiranje drugima. Od pozitivnih posljedica volontiranja, koje učenici prepoznaju kod sebe, najviše se može istaknuti osjećaj zadovoljstva, koji bi se mogao vezati i uz osjećaj vrijednosti, a on kod učenika raste nakon što nekome pomogne. Iz toga se mogu odrediti smjernice za moguća buduća istraživanja, usmjerena na osjećaj samopouzdanja i vrijednosti, koje kod učenika volontersko iskustvo značajno podiže. Primijetilo se, kako se najviše ciljeva u odgoju i obrazovanju učenika postiže iskustvom u kojem učenici doživljavaju određene psiho-emocionalne trenutke, tako što povezuju teoriju s praksom, razumijevajući istovremeno suodnose koji se odvijaju u njihovom društvu, okolini i zajednici. Vlastitim iskustvom, učenici si lakše mogu predočiti probleme i poteškoće s kojima je društvo suočeno te lakše promišljati o načinima, kojima bi te probleme ublažili ili djelomično riješili. Vlastitim doprinosom, provodeći brojne volonterske akcije i aktivnosti, učenici unaprjeđuju društvo, unoseći u njemu važnost moralnih vrijednosti.

Većina maloljetnih volontera, jednako kao i koordinatori volontiranja, slažu se s tim da je volontiranje vrijedno iskustvo, stoga bi ga se trebalo više poticati te proširiti volontiranje maloljetnika u svim osnovnim školama, ali i u lokalnim zajednicama.

LITERATURA

1. Agencija za odgoj i obrazovanje (2012). *Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, MZOS RH.
2. Begović, H. (2006). *O volontiranju i volonterima/kama*. Zagreb: Volonterski centar Zagreb.
3. Braun, V., i Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77–101.
4. Clary, E. G. i Snyder, M. (1999). The motivations to volunteer: Theoretical and practical considerations. *Current Directions in Psychological Science*, 8, 156-159.
5. Clary, E. G., Snyder, M. and Stukas, A. A. (1996). Volunteers' Motivations: Findings from a national survey. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 25, 485-505.
6. Coker, C. (2011). *The effects of youth volunteering: an overview of the research*. London: Youth Music. Preuzeto s: www.youthmusic.org.uk (05. 12. 2017.)
7. Davis, J. S. (1998). *The 1997 National Survey of Volunteering*, London: IVR.
8. Eley, D. (2003). Perceptions of and reflections on volunteering: the impact of community service on citizenship in students. *Voluntary Action*, 5 (3), 27-46.
9. Ellis, S. J., Weisbord, A. and Noyes, K. H. (2003). *Children as Volunteers: Preparing for Community Service*. Philadelphia: Energize, Inc.
10. Esmond, J. and Dunlop, P. (2004). *Developing the Volunteer Motivation Inventory to assess the underlying motivational drives of volunteers in Western Australia*. Perth: CLAN WA.
11. Evans, R., Alsop, R., Clisby, S. and Craig, G. (2002). *Does Youth Action Pay? An Evaluation of Action Pays-a NCVYS/Changemakers youth-led community action programme*. London: NCVYS/Changemakers.
12. Ferguson, K. M. (2006). Social capital and children's wellbeing: a critical synthesis of the international social capital literature. *International Journal of Social Welfare*, 15 (1), 2.
13. Forčić, G. (2007). *Volonterstvo i razvoj zajednice - sudjelovanje građana u inicijativama u zajednici*. Rijeka: Udruga za razvoj civilnog društva SMART.

14. Gaskin, K. (2004a). *Young People, Volunteering and Civic Service: A review of the literature*. London: Institute for Volunteering Research.
15. Hal, T., Meijs, L. and Steenbergen, M. (2004). *Volunteering and Participation on the Agenda: Survey on Volunteering Policies and Partnerships in the European Union*. Utrecht: CIVIQ.
16. Hall, R. (2011). *Voltage Evaluation*, London: Youth Music.
17. Hrvatska mreža volonterskih centara: Hrvatska volontira 2015. na adresi <http://hrvatska.volontira.vcz.hr/> (27. 08. 2016.)
18. Hrvatska mreža volonterskih centara: Hrvatska volontira 2016. na adresi <http://hrvatska.volontira.vcz.hr/> (27. 08. 2016.)
19. Ivelja, N., Milinković, D. i Škopelja, S. (2004). *O volonterskom radu*, Split: Udruga MI – Volonterski centar.
20. King, M., Walder, L. O. and Pavey, S. (1970). Personality change as a function of volunteer experience in a psychiatric hospital. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 35, 423-425.
21. Leburčić, A., Reić, A. i Bandalović, G. (2008). *Volonterstvo mladih kao bijeg u stvarnost: akcijsko istraživanje*. Split: Redak – (Biblioteka Istraživačke studije; knj. 4).
22. Ledić, J. (2001). *Biti volonter/volonterka? - Istraživanje uključenosti građana u civilne inicijative u zajednici kroz volonterski rad*. Rijeka: Udruga za razvoj civilnog društva SMART.
23. Lonie, D. (2009). *The Power of Music: Youth Music position paper*. London: Youth Music.
24. Mayer, J. D. i Salovey, P. (1997). Što je emocionalna inteligencija? U P. Salovey i D. J. Sluyter (ur.), *Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija, pedagoške implikacije* (19-54). Zagreb: Educa.
25. McNaughton, C. (2008). *Transitions Through Homelessness: Lives on the Edge*. Basingstoke: Palgrave Macmillan Ltd.
26. Miljković, D. i Rijavec, M. (2001). *Razgovori sa zrcalom: psihologija samopouzdanja*. Zagreb: IEP.
27. Miljković, D. i Jurčec, L. (2015). Povezanost pristupa sreći, motiva za volontiranje i subjektivne dobrobiti volontera. *Napredak*, 156, 1-2, 115-129.

28. Zakon o volonterstvu. *Narodne novine*, 58/2007. Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_58_1863.html (26. 08. 2016.)
29. Zakon o volonterstvu. *Narodne novine*, 22/2013. Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_02_22_361.html (26. 08. 2016.)
30. National Centre for Social Research (NatCen), Institute for Volunteering Research, University of Southampton, University of Birmingham and Public Zone (2011). *Formative Evaluation of volunteering: The National Young Volunteers Service*. London: National Centre for Social Research.
31. Perry, S. K. (2000). *Catch the Spirit*. New York: Grolier Publishing.
32. Roker, D. and Eden, K. (2002). *A Longitudinal Study of Young People's Involvement in Social Action: The Youth and Social Action Project*. Brighton: Trust for the Study of Adolescence.
33. Roth, M., Pavlović, V. i Morić, D. (2015). *Volonterska kuharica: priručnik za pokretanje volonterskih programa u školama*. Zagreb: Forum za slobodu odgoja.
34. Takšić, V., Mohorić, T. i Munjas, R. (2005). Emocionalna inteligencija: teorija, operacionalizacija, primjena i povezanost s pozitivnom psihologijom. *Društvena istraživanja*, 15, 4-5, 729-752.
35. Tešija, T. (2015). *Volonterski savjeti: volonterska početnica za učenike osnovnih škola, 2. dopunjeno izdanje*. Split: Udruga Mi.
36. Thomas, A., Pettigrew, N., Cotton, D. and Tovey, P. (1999). *Keeping in Touch with the Labour Market*. London: Department for Education and Employment.
37. Žižak, A. (2003). *Priručnik za volontere uključene u program „Velika sestra veliki brat“*. Zagreb: UISP.

PRILOZI

Prilog 1

Zamolba za ravnatelje osnovnih škola

Prof. dr. sc. Majda Rijavec

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Zagreb

Savska c. 77

Predmet: odobrenje za provođenje istraživanja

Zagreb, 6.4.2016.

(naziv) OŠ
ravnatelj/ica
(ime i prezime)

Poštovan/a gospodine/gospođo (prezime ravnatelja/ice),

bila bih Vam zahvalna da studentici Učiteljskog fakulteta u Zagrebu Marti Pejnović odobrite anketiranje učenika Vaše škole u svrhu provođenja istraživanja „Volontiranje učenika osnovnoškolske dobi: kvalitativno istraživanje“ te provođenje jedne fokus grupe. Istraživanje je anonimno i provest će se uz pridržavanje Etičkog kodeksa i uz zaštitu tajnosti podataka. Podaci će se koristiti isključivo u svrhu izrade diplomskog rada. Nakon završetka istraživanja možete dobiti na uvid rezultate ako procijenite da bi za školu mogli biti korisni.

(Potpis mentorice)

S poštovanjem

Prof. dr. sc. Majda Rijavec

Prilog 2

Suglasnost za roditelje

SUGLASNOST

Poštovani roditelji,

studentica sam Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te provodim znanstveno istraživanje: „Volontiranje učenika osnovnoškolske dobi: kvalitativno istraživanje“. Istraživanje je anonimno i provest će se uz pridržavanje Etičkog kodeksa i uz zaštitu tajnosti podataka. Podaci će se koristiti isključivo u svrhu izrade diplomskog rada. Ovim putem Vam se obraćam sa zamolbom da mi odobrite da Vaše dijete sudjeluje u provedbi anonimne ankete na navedenu temu.

Unaprijed se zahvaljujem.

S poštovanjem,

Marta Pejnović

Suglasan/na sam da moje dijete _____ bude anketirano.

DA NE

POTPIS RODITELJA:

_____

Prilog 3

Upitnik za učenike

Upitnik nakon volontiranja

Spol: M Ž

Razred: _____

Razred u kojem sam počeo/počela volontirati: _____

1. Na skali od 1 – 5 zaokruži koliko si zadovoljan/zadovoljna volontiranjem?

nisam zadovoljan/ zadovoljna	malo sam zadovoljan/ zadovoljna	ne mogu se odlučiti	zadovoljan/ zadovoljna sam	jako sam zadovoljan / zadovoljna
1	2	3	4	5

2. Želiš li ponovno volontirati? (zaokruži)

DA, već volontiram	DA	MOŽDA	NE
-----------------------	----	-------	----

3. Hoćeš li nekome preporučiti volontiranje?

DA, već jesam	DA	MOŽDA	NE
------------------	----	-------	----

4. Što ti se najviše sviđelo na volontiranju?

_____

5. Navedi nekoliko stvari koje su ti se dogodile zbog volontiranja i ukratko ih opiši u nekoliko rečenica!

Ponuđeni primjeri:

stekao/stekla sam novog prijatelja	naučio/naučila sam nešto novo o sebi	osjećao/osjećala sam se dobro jer pomažem drugima	osjećao/osjećala sam se dobro jer radim ono što je ispravno
naučio/naučila sam nešto novo, što prije nisam znao/znala	volontiranje mi je pomoglo da bolje naučim školsko gradivo	svojim ponašanjem i postupcima mogu promijeniti nečiji život ili napraviti neku promjenu u svijetu	dijelim isto mišljenje s prijateljima s kojima volontiram
naučio/naučila sam da je svako ljudsko biće vrijedno i dostojno naše pažnje (bez obzira bilo ono staro, siromašno ili bolesno)	shvatio/shvatila sam da si neki ne mogu sami pomoći, stoga im je potrebna naša pomoć	sigurniji/sigurnija sam u onome što radim i lakše dijelim svoja razmišljanja s ostalima (roditeljima, prijateljima, u školi)	puno više razgovaram s prijateljima, roditeljima, u školi
potaknuo/potaknula sam nekoga da počne volontirati i pomagati drugima	napravio/napravila sam promjenu u svojoj školskoj zajednici ili mjestu u kojem živim	više slušam samog/samu sebe i nastojim ostvariti svoje želje	<i>Napiši što ti se još dogodilo...</i>

Prilog 4

Upitnik za koordinatore volonterskih aktivnosti

Unaprijed zahvaljujem na sudjelovanju u ispunjavanju ovog anketnog listića u kojem se ispituju iskustva koordinatora/ica volonterskih aktivnosti u kojima su sudjelovali učenici osnovnoškolske dobi! Prikupljeni podaci, poslužit će pri pisanju diplomskog rada *Volontiranje učenika osnovnoškolske dobi: kvalitativno istraživanje*, ali, nadam se, i u pridavanju većeg značaja i pažnje volonterskim aktivnostima koje se provode ili će se tek provoditi u osnovnim školama.

1. Možete li mi ukratko opisati zaduženja koordinatora?

---

2. Jeste li se o tim zaduženjima sami informirali ili su Vas prethodno o tome educirali?

---

3. Radite li sva ta zaduženja na volonterskoj bazi, odnosno to Vam ne ulazi u satnicu rada?

---

4. Jesu li Vas za sav taj trud, zalaganje i uloženo slobodno vrijeme nekako posebno nagradili, odnosno zahvalili Vam se na poseban način?

---

5. Kakav vrijednosni stav zauzimaju škole, učitelji, roditelji i sveukupno školstvo prema volontiranju i volonterskim aktivnostima? Smatraju li da je volontiranje vrijedno i korisno uključivati u izvannastavne aktivnosti učenika u osnovnoj školi? Cijene li volonterske aktivnosti koje se provode u školskim obrazovnim ustanovama?

---

6. Što mislite, kakav stav ima općenito hrvatsko društvo prema volontiranju?

---

7. U kojim ste sve volonterskim akcijama sudjelovali, zajedno s učenicima osnovnoškolske dobi? Možete li opisati nekoliko najvažnijih, odnosno koje su Vam ostale u sjećanju?

---

8. Koliko ste zadovoljni sa suradnjom doma ili udruge u kojoj ste volontirali? Jesu li Vam izašli ususret i jesu li Vam pomogli oko organizacije? Jesu li Vas uputili u način rada? Jesu li se posebno zahvalili Vama i učenicima za trud i angažman oko te volonterske aktivnosti?

---

9. Što mislite, izlaze li udruge i ustanove u kojima se može volontirati, ususret školama i osobama koje žele volontirati ili ih često u nekim aspektima ograničavaju, odnosno onemogućavaju im suradnju? Zašto je to tako? Postoje li neka zakonska ograničenja zbog kojih ne žele preuzeti dodatnu odgovornost na sebe, odnosno ne žele si zadati dodatna zaduženja kojima bi se trebali posvetiti?

---

10. Pružaju li udruge ili ustanove, u kojima se može volontirati, potrebne edukacije vezane uz poslove i aktivnosti koje provode mladi volonteri? Postoji li u tim udrugama osoba koja nadzire njihov rad, koja ih upućuje, usmjerava?

---

11. Koliko se zagovara i potiče volonterski rad u školama? Organiziraju li se radionice i edukacije vezane uz volontiranje? Koliko često?

---

12. Smatrate li da zakon u pojedinim aspektima ograničava i onemogućuje mladim volonterima da pokažu svoje volonterske vještine i umijeća u poslovima za koje su fizički i intelektualno sposobni?

---

13. Mislite li da možda udruge ili organizatori volontiranja, određene zakonske odredbe tumače na malo prestrog način? Smatrate li da bi u pojedinim aktivnostima mladi volonteri mogli podjednako dobro raditi ili doprinijeti, ali ih se prezaštićuje?

---

14. Prema Vašem mišljenju, zašto je volontiranje mladih i volontersko iskustvo, značajno i neophodno za hrvatsko društvo? Kakva sve iskustva mladi steknu volontiranjem? Primjećujete li razliku između učenika koji su volontirali i njihovih vršnjaka koji nisu? Postoje li razlike u načinu razmišljanja, djelovanja, pristupanja određenim problemskim situacijama? (Jesu li učenici koji su volontirali: samostalniji, odgovorniji, druželjubivi, otvoreniji i sigurniji u svoje postupke?)

---

15. Kao koordinatorica volontiranja koja Ste nova iskustva stekli i koje nove organizacijske vještine usavršili? Kakav je dojam na Vas ostavio ovaj organizacijski dio volonterskih aktivnosti, kojem Ste se Vi posvetili? Biste li ponovno sudjelovali i organizirali neke volonterske aktivnosti u školi?

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

IZJAVA

kojom izjavljujem da sam ja, Marta Pejnović, samostalno izradila diplomski rad *Volontiranje učenika osnovnoškolske dobi: kvalitativno istraživanje* pod vodstvom dr. sc. Majde Rijavec. U radu sam primijenila metodologiju znanstveno-istraživačkoga rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju diplomskoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u diplomskom radu na uobičajen, standardan način, citirala sam i povezala s bibliografskim jedinicama.

Potpis:
